

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:10

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta

Opetus- ja kulttuuriministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-263-931-8

ISSN pdf: 1799-0351

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:10
Julkaisija Opetus- ja kulttuuriministeriö

Teema Kulttuuri

Yhteisötekijä Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kieli suomi

Sivumäärä 55

Tiivistelmä

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartassa määritellään kulttuurimatkailun kansalliset kehittämistoimet tuleville vuosille. Lisäksi tiekartta toimii kansallisena ohjaavana asiakirjana Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnassa. Tiekartta perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman työryhmän ehdotukseen.

Tiekartta tukee pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa kulttuurimatkailua. Kestävä kehitys huomioidaan tiekartassa läpileikkaavasti.

Tiekartta ulottuu vuoteen 2030. Sen visio vuodelle 2030 on, että kulttuurimatkailu tuottaa kestäväää kasvua, erottuu elämyksellisyydellään ja vaikuttaa verkostoituneesti.

Tiekartta sisältää viisi tavoitelukua, jotka koskevat yhteistyön kehittämistä, kestävyyttä, kulttuurimatkailun tuotetarjontaa, digitalisaatiota ja tiedolla johtamista sekä kulttuurialan kansainvälisten toimien ja erityisesti Euroopan neuvoston kulttuurireittien hyödyntämistä kulttuurimatkailussa. Jokainen luku sisältää ehdotukset tavoitteita toteuttaviksi toimenpiteiksi.

Asiasanat kulttuurimatkailu, kulttuuri, taide, kulttuuriperintö, matkailu, kestävä kehitys

ISBN PDF 978-952-263-931-8

ISSN PDF 1799-0351

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-931-8>

Färdplan för den nationella utvecklingen av kulturturismen

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:10	Tema	Kultur
Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	

Utarbetad av	Undervisnings- och kulturministeriet	Sidantal	55
Språk	finska		

Referat

Färdplanen för den nationella utvecklingen av kulturturismen fastställer de nationella utvecklingsåtgärderna inom kulturturismen för de kommande åren. Dessutom fungerar färdplanen som ett nationellt styrdokument i Europarådets kulturvägsverksamhet. Färdplanen baserar sig på ett förslag av en arbetsgrupp tillsatts av undervisnings- och kulturministeriet.

Färdplanen främjar målet att stärka kulturturismen i statsminister Sanna Marins regeringsprogram. Hållbar utveckling beaktas genomgående i färdplanen.

Färdplanen gäller fram till 2030. Dess vision för 2030 är att kulturturismen ska skapa hållbar tillväxt, utmärka genom sin upplevelserikedom och påverka genom nätverk.

Färdplanen innehåller fem målsättningar som gäller utveckling av samarbetet, hållbarhet, produktutbudet inom kulturturism, digitalisering och informationsledning samt utnyttjande av internationell kulturverksamhet och i synnerhet Europarådets kulturvägar inom kulturturismen. Varje underkapitel innehåller förslag till åtgärder för att uppnå målen.

Nyckelord kulturturism, kultur, konst, kulturarv, turism, hållbar utveckling

ISBN PDF	978-952-263-931-8	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-931-8>

Roadmap for the National Development of Cultural Tourism

Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2023:10	Subject	Culture
Publisher	Ministry of Education and Culture	

Group author	Ministry of Education and Culture	Pages	55
Language	Finnish		

Abstract

The Roadmap for the National Development of Cultural Tourism specifies the national development measures for cultural tourism in the coming years. Besides this, the Roadmap serves as the national document that guides the work on the Cultural Routes of the Council of Europe programme. The Roadmap is based on the proposals of the working group appointed by the Ministry of Education and Culture.

The Roadmap supports the objective of the Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government to boost cultural tourism. Sustainable development is taken into account in the Roadmap as a cross-cutting principle.

The Roadmap extends to 2030. The vision for 2030 is that cultural tourism will generate sustainable growth, stand out as a provider of memorable experiences and make an impact through networking.

The Roadmap contains five target themes that focus on the development of cooperation, sustainability, the range of cultural tourism products, digitalisation and knowledge-based management, as well as the utilisation of international activities and especially the Cultural Routes of the Council of Europe in cultural tourism. Each subchapter includes proposals for measures to implement the targets.

Keywords	cultural tourism, culture, art, cultural heritage, tourism, sustainable development
-----------------	---

ISBN PDF	978-952-263-931-8	ISSN PDF	1799-0351
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-931-8
--------------------	---

Sisältö

Esipuhe	7
1 Johdanto	8
1.1 Tiekartan taustalla vaikuttavat valtakunnalliset linjaukset ja strategiat	8
1.2 Tiekartan näkökulmia	10
2 Kulttuurimatkailu nyt ja tulevaisuudessa	14
2.1 Kehittyvä kulttuurimatkailu	14
2.2 Toimia kulttuurimatkailun kehittämiseksi.....	15
2.3 Kulttuurimatkailun muuttuva toimintaympäristö	16
3 Visio vuodelle 2030	18
4 Kulttuurimatkailun toimijat	19
5 Tiekartan tavoitteet ja toimenpiteet	21
5.1 Kestävä kulttuurimatkailu perustuu yhteistyöhön.....	21
5.1.1 Toimenpiteet.....	23
5.2 Kulttuurimatkailua kestävästi	23
5.2.1 Toimenpiteet	25
5.3 Kotimaassa ja kansainvälisesti vetovoimainen kulttuurimatkailu	26
5.3.1 Toimenpiteet	29
5.4 Digitalisoitunut ja tiedolla johdettu kulttuurimatkailu	30
5.4.1 Toimenpiteet.....	32
5.5 Kansainvälisestä yhteistyöstä pontta kulttuurimatkailuun	33
5.5.1 Toimenpiteet.....	37
6 Toimenpiteiden julkinen rahoitus ja rahoituksen kehitysnäkymiä	39
6.1 Toimenpiteiden julkinen rahoitus	39
6.2 Rahoituksen kehitysnäkymiä	40
7 Tiekartan toimeenpano ja seuranta	42
8 Lähteet	43
Liite 1. Tiekartan toimenpiteet ja niiden toteuttaminen	47

ESIPUHE

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta on ensimmäinen laatuaan. Tiekartta kokoaa kulttuurimatkailun tulevien vuosien kehittämistoimet yksiin kansiin ja luo yhteistä suuntaa tulevaisuuden kulttuurimatkailulle. Tiekartta tukee pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa kulttuurimatkailua.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 27.4.2021 työryhmän laatimaan ehdotusta kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartaksi. Työryhmän tehtävänannossa korostettiin kestävän kehityksen tavoitteiden läpileikkaavaa huomioon ottamista. Työryhmässä olivat edustettuina jäseninä, asiantuntijashteereinä ja pysyvinä asiantuntijoina opetus- ja kulttuuriministeriö, Business Finlandin Visit Finland -yksikkö, ELY-keskukset, maa- ja metsätalousministeriö, maakuntien liitot, Metsähallitus, Museovirasto, Suomen Kuntaliitto, Suomenlinnan hoitokunta, Taiteen edistämiskeskus, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö sekä ympäristöministeriö.

Saatuun työnsä päätökseen työryhmä luovutti ehdotuksensa opetus- ja kulttuuriministeriölle 18.5.2022. Ehdotuksesta vastaanotettiin 75 lausuntoa. Nyt valmistunut kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta pohjautuu työryhmän ehdotukseen, jonka opetus- ja kulttuuriministeriö viimeisteli lopulliseen muotoonsa lausuntokierrokselta saadun palautteen pohjalta.

Työryhmän tehtävänannon mukaisesti tiekartassa määritellään kulttuurimatkailun tulevien vuosien kansalliset kehittämistoimet. Lisäksi tiekartta toimii kansallisena ohjaavana asiakirjana Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnassa.

Tiekartan lähtökohtana on kestävän kulttuurimatkailun kehittäminen. Tähän tavoitteeseen on mahdollista päästä vain yhteistyön kautta.

Toivon, että tiekartta innostaa laajaa joukkoa mukaan kulttuurimatkailun kehittämistyöhön. Kulttuurimatkailun potentiaali kulttuuri- ja matkailualojen vahvistamisessa, kestävän liiketoiminnan kehittämisessä sekä alueellisen ja kansainvälisen vetovoiman lisäämisessä kannattaa hyödyntää.

Petri Honkonen

tiede- ja kulttuuriministeri

1 Johdanto

Kulttuurimatkailu yhdistää laajaa toimijajoukkoa sekä useita toimialoja. Se tuo yhteen eri alojen palveluita ja sisältöjä sekä niiden käyttäjiä, jotka alasta ja toimijasta riippuen voidaan nähdä asiakkaina, yleisöinä, matkailijoina tai kumppaneina.

Kulttuurimatkailun voimavaroja ovat taiteen ja kulttuurin eri muodot. Ne voivat kertoa menneisyydestä, ottaa kantaa nykyhetkeen tai luodata tulevaa – kutsua katsomaan, kuulemaan, kokemaan, nauttimaan, pohtimaan ja toimimaan.

Sekä kulttuuri- että matkailuala ovat 2020-luvun alussa uuden edessä. Koronapandemian jälkeinen jälleenrakennus sekä ilmastonmuutokseen, teknologiseen kehitykseen ja muihin toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen edellyttävät aloilta uusia ratkaisuja. Samalla on kyettävä huolehtimaan alojen toimintaedellytyksistä.

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta ehdottaa toimia, joilla vahvistetaan kulttuurimatkailua muuttuvassa toimintaympäristössä. Tiekartan pääasiallisena tavoitteena on luoda yhteinen suunta tulevaisuuden kestäväälle ja kilpailukykyiselle kulttuurimatkailulle. Tavoitteen täytyminen edellyttää eri alojen toimijoilta yhteistyötä, johon tiekartan toimenpiteillä halutaan osaltaan kannustaa.

Tiekartan luvussa 2 kuvataan kulttuurimatkailun nykytila ja tunnistetaan tulevaisuuden muutossuuntia. Luku 3 esittelee tiekartan vision. Luvussa 4 hahmotellaan kulttuurimatkailun toimijakenttä. Luku 5 esittelee tiekartan tavoitteet ja toimenpiteet. Tiekartan päätteeksi käsitellään toimenpiteiden rahoitusta ja tiekartan toimien toteutusta.

1.1 Tiekartan taustalla vaikuttavat valtakunnalliset linjaukset ja strategiat

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on osallistava ja osaava Suomi sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Hallitusohjelma asettaa tavoitteeksi, että Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilnegatiivinen pian sen jälkeen. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan ripeitä toimia kestävyden vahvistamiseksi eri politiikka-aloilla.

Tiellä kohti kokonaisvaltaisesti kestävämpää yhteiskuntaa on tarkasteltava kulutus- ja tuotantotapoja, joihin voidaan osaltaan vaikuttaa kulttuurimatkailun keinoin. Tiekartan toimenpiteillä tuetaan hallitusohjelman tavoitetta vahvistaa kulttuurimatkailua. Tavoite kiinnittyy hallitusohjelman tavoitteeseen luovien alojen edistämisestä. Hallitusohjelmassa kiinnitetään huomiota myös alueiden ja kaupunkien erityispiirteisiin sekä luontomatkailuun, jotka liittyvät läheisesti tiekartan tavoitteisiin.

Kulttuurimatkailu on osa luovaa taloutta. Luovien alojen kasvua edistäviä toimenpiteitä toteutetaan vuonna 2020 julkaistun Luovan talouden tiekartan mukaisesti. Tiekartassa otetaan huomioon muun muassa tarve alojen ekosysteemien mallintamiseen, tietopohjan ja osaamisen vahvistamiseen sekä kansainvälistymiseen. Luovien alojen vahvistaminen on myös yksi opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian 2025 tavoitealueista.

Matkailun kokonaiskehittämistä Suomessa ohjaa Suomen matkailustrategia vuosille 2022–2028. Suomen tavoitteena on olla Pohjoismaiden kestävimmin kasvava matkailukohde. Matkailua kehitetään vastuullisena ja kasvavana palveluliiketoiminnan alana, joka luo hyvinvointia ja työllisyyttä ympärivuotisesti koko Suomessa. Strategiassa asetetaan matkailun kehittämiseksi tavoitteet vuoteen 2028 sekä toimenpiteet vuosille 2022–2023. Strategiaan sisältyvissä toimenpiteissä asetetaan tavoitteeksi vahvistaa kulttuurimatkailun kansainvälistä kasvua ja kulttuurimatkailun Suomi-brändiä, suunnataan tuotteistamista muun muassa alueellisiin vahvuuksiin perustuen sekä korostetaan kansainvälisten kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan toimien mahdollisuuksia verkostomaisen yhteistyön kehittämiseksi. Kulttuurimatkailun tiekartta vie näitä tavoitteita käytäntöön.

Matkailustrategiassa korostetaan myös kestävä luontomatkailun kehittämistä, minkä keskiössä ovat kansallispuistot ja retkeilyalueet. Maailmanperintökohteiden, kansallispuistojen ja muiden matkailullisesti tärkeiden kohteiden, kuten historiakohteiden, vetovoima perustuu usein luonnon ja kulttuurikohteiden kohtaamiseen. Matkailustrategian toimenpiteissä korostuvat luontomatkailun osalta muun muassa yhteistyön vahvistaminen, kohteiden suojeluarvojen säilymisen turvaaminen, luontoalueiden ja kulttuuriperintökohteiden näkyvyyden vahvistaminen matkailun viestintä- ja markkinointikanavissa sekä luontomatkailijoiden viipymän pidentäminen tuotekehityksen ja markkinoinnin kautta.

Läpileikkaavana teemana matkailustrategiassa on yhteistyö, joka on välttämätöntä matkailun kestävä kasvun ja uudistumisen saavuttamisessa. Toimenpiteitä toteutetaan laajan toimijajoukon yhteistyönä.

Kulttuurimatkailuun liittyviä kehittämistavoitteita sisältyy lisäksi moniin sektori-kohtaisiin strategioihin ja linjauksiin. Näitä ovat muun muassa Kansallinen maailmanperintöstrategia 2015–2025 ja Museopoliittinen ohjelma 2030, jotka nostavat esiin

maailmanperintökohteiden ja museoiden mahdollisuudet matkailun kehittämisessä. Taide- ja kulttuurifestivaali-ohjelmaan 2017–2025 on kirjattu tapahtumamatkailun vahvistaminen, kun taas arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2022–2035 edistää arkkitehtuurimatkailua ja arkkitehtuurin merkityksen monipuolista vahvistamista. Vuonna 2020 päättyneet kulttuuriympäristöstrategia ja tuleva maisemapolitiikan määrittely¹ nostavat esiin kulttuuriympäristöjen ja maiseman mahdollisuudet matkailun ja muiden elinkeinojen vetovoimatekijöinä. Vuonna 2023 valmistunut valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta 2023–2030 asettaa tavoitteeksi edistää kestävästä kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin pohjautuvaa matkailua.

1.2 Tiekartan näkökulmia

Kulttuuri

Tiekartta nojautuu laajaan kulttuurikäsitukseen, jossa kulttuurin nähdään sisältävän muun muassa eri kulttuurin ja taiteen alat, kulttuuriperinnön, kulttuuriympäristöt ja arkielämän käytännöt. Kulttuurimatkailun voimavaroiksi voivat näin nousta mitkä tahansa kulttuurin ja taiteen sisällöt ja näköalat sekä matkailun paikat.

Tiekartassa viitataan paikoin myös tiettyihin kulttuurin, taiteen, kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen erityispiirteisiin. Tavoitteena kuitenkin on, että laajan kulttuurikäsitteen kautta kulttuurimatkailu näyttäytyisi monimuotoisena: kulttuurimatkailun kehittäminen koskee niin kaikkia taiteenaloja, kulttuuritapahtumia, museoita, kulttuuriympäristöjä kuin arjessa elävää kulttuuriperintöäkin. Elävä perintö on aineetonta kulttuuriperintöä, joka käsittää esimerkiksi suullisia perinteitä, esittävää taidetta, sosiaalisen elämän käytäntöjä, rituaaleja ja juhlamenoja sekä luontoa ja maailmankaikkeutta koskevia tietoja, taitoja ja käytäntöjä. Siten esimerkiksi retkeilykulttuuriin sisältyy vahva kulttuuriperintöulottuvuus.

¹ Suomen ympäristökeskuksen laatima taustaselvitys julkaistiin vuonna 2022. (Ahola, Nina (2022). Yhteiset maisemat – Kohti maisemapoliittista ohjelmaa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 41 / 2022. Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 2022. [Julkaisu verkossa.](#))

Kulttuuri tiekartassa

Tiekartassa kulttuuri kattaa niin kulttuuriperinnön kuin nykykulttuurin. Taiteen ja kulttuurin aloja ovat muun muassa esittävät taiteet (musiikki, teatteri, tanssi, sirkus ja performanssitaiteet), kirjallisuus, muotoilu, arkkitehtuuri sekä visuaaliset taiteet (kuvataide, valokuvataide, sarjakuva ja mediataide). Audiovisuaalista kulttuuria ovat muun muassa elokuvat, televisio- ja radio-ohjelmat, digitaaliset pelit, musiikkivideot sekä videotaide. Kulttuurialan toimijoita ovat myös muun muassa museot, Unescon maailmanperintökohteiden ylläpitäjät ja kulttuuriperintöala, joka kattaa kulttuuriperinnön säilyttämisen, kehittämisen ja käytön esimerkiksi vapaan kansalaistoiminnan puitteissa. Kulttuuritapahtumat ja -festivaalit ovat niinkin tärkeä osa kulttuuria ja kulttuurimatkailua.

Luovat alat voidaan jaotella luoviin sisältöihin, luoviin palveluihin sekä luoviin tuotteisiin ja kulttuuriin. Luovien alojen yhteydessä puhutaan erityisesti Euroopassa usein kulttuurialasta. Luovilla aloilla on yhteys kulttuurimatkailuun esimerkiksi paikallisen ja alueellisen vetovoiman ja erottautumisen ajureina.

Kulttuuriympäristö on kulttuuria sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta ilmentävää ympäristöä. Kulttuuriympäristöihin voidaan lukea kuuluvaksi rakennetut kulttuuriympäristöt, kiinteät muinaisjännökset ja muut erikikäiset arkeologiset kohteet, kulttuurimaisemat ja perinnebiotoopit. Maisemassa voi painottua luonnon tai kulttuurin vaikutukset. Niitä on niin maaseudulla kuin kaupungeissa ja taajamissakin. Kulttuuriympäristöt ja maisemat voivat olla arvokkaiksi tunnistettuja alueita ja kohteita tai ne voivat olla arjen ympäristöjä.

Kulttuuri on myös ihmisten välistä kanssakäymistä, tapoja ja vuorovaikutusta. Esimerkiksi kielellä on tiivis yhteys tähän kulttuurin ulottuvuuteen. Kulttuurimatkailussa tähän osaan kulttuurista viitataan usein "paikallisena elämäntapana", ja se liittyy usein aineettomaan kulttuuriperintöön.

Kestävä kehitys

Kulttuurimatkailun tiekartan perustan muodostaa kestävä kehitys. Kestävä kehitys lähestytään tiekartassa ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden kautta. Ollakseen kestävä kulttuurimatkailun edistämistyön tulee kattaa kaikki neljä ulottuvuutta.

Ekologinen kestävyys asettaa reunaehdot kestävä kehityksen toteutumiselle. Kestävyys rajoittuu ympäristön kantokykyyn, joka viime kädessä kannattelee myös sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia järjestelmiä. Kulttuurimatkailun kehittämisessä ekologisesta kestävydestä huolehtiminen voi liittyä esimerkiksi matkailijamäärien hallintaan tai kulttuurimatkailupalveluun liittyvien ruoka- ja kuljetuspalveluiden valintaan.

Kulttuurimatkailun kestävässä kehittämisessä ei ole läheskään aina onnistuttu. Niin kotimaasta kuin maailmalta tunnetaan tapauksia, joissa matkailu on loukannut esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeuksia. Haasteisiin voidaan vastata lisäämällä tietoisuutta sekä aktiivisella vastuullisuustyöllä. Suomessa saamelaisilla alkuperäiskansana on kotiseutualueellaan kieltään ja kulttuuriaan koskeva perustuslain mukainen itsehallinto. Yhteistyötä vastuullisen, saamelaiskulttuurin elinvoimaisuutta tukevan matkailun kehittämiseksi on tulevaisuudessa tarpeen vahvistaa.

Kulttuurinen kestävyys tarkoittaa tiekartassa sitä, että matkailu tukee kulttuurin aineellisten ja aineettomien voimavarojen säilymistä, kulttuurin kestävä käyttöä kulttuurin ehdoilla ja kulttuurin sekä luovien alojen yhteiskunnallisen merkityksen vahvistumista. Kulttuurisesti kestävä matkailu ei vahingoita kulttuuriperintöä tai haittaa kulttuuristen oikeuksien toteutumista, vaan avaa mahdollisuuksia identiteettien rakentumiseen ja kulttuuriseen vuorovaikutukseen.

Vaikka YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:een ei sisälly kulttuurista pilaria, on kulttuurilla vahva rooli kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Agenda 2030:ssa kulttuuri voidaan nähdä kestävä kehityksen ajurina ja mahdollistajana, joka vaikuttaa kestävyden muiden ulottuvuuksien saavuttamiseen². Agenda 2030:ssa sitoudutaan kehittämään työpaikkoja luovaa ja paikallista kulttuuria sekä tuotteita edistävää kestävä matkailua.

Kulttuurimatkailun tiekartassa kestävä kehityksen kulttuurista ulottuvuutta pidetään myös matkailun muutosvoimana, joka voi lisätä kestävyttä esimerkiksi vaikuttamalla matkailijoiden asenteisiin sekä tarjoamalla matkailulle uusia kestäviä sisältöjä. Muutosvoiman siirtyminen käytäntöön edellyttää sisällöllisen kehitystyön lisäksi merkittäviä lisäpanoksia mm. kestävä liikkuksen ja matkailuinfrastruktuurin kehittämiseen.

2 [Resolution 72/229. Culture and sustainable development.](#)

Kestävä kulttuurimatkailu perustuu yhteistyöhön. Yhteistyöhön perustuvaa kestävän kulttuurimatkailun määritelmää on esittänyt raportissaan muun muassa EU:n avoimen koordinaatiomenetelmän työryhmä, joka korostaa kulttuuristen voimavarojen ja matkailun integroitua hallintaa sekä matkailun tuottaman hyödyn tasaista jakautumista eri toimijoiden kesken³. Tärkeää on myös varmistaa, että matkailun ulkopuolinen paikallinen väestö voi vaikuttaa matkailun kehittämistöimiin.

Kestävään kehitykseen ja sen edistämiseen liittyy läheisesti vastuullisuus. Tiekartassa vastuullisuudella tarkoitetaan kestävän kehityksen mukaisten toimien toteuttamista ja kestävän kehityksen edistämistä käytännön tasolla. Monet tiekartan vastuullisuustoimista kiinnittyvät Visit Finlandin kestävän matkailun ohjelmaan Sustainable Travel Finlandiin.

Kulttuurimatkailu

Kulttuurimatkailulle ei ole käytössä laajasti vakiintunutta kansainvälistä määritelmää. Kulttuurimatkailun tiekartassa hyödynnetään ehdotuksen valmistelleen työryhmän laatimaa määritelmää pienin muutoksin:

Kulttuurimatkailu on kestävän kehityksen mukaista liiketoimintaa ja palveluita, joissa paikallisia kulttuurisia voimavaroja tulkitaan ja tehdään saavutettavaksi matkailijoille, alueen asukkaille ja lähialueiden ihmisille. Kulttuurimatkailu perustuu matkailijan haluun kokea matkakohteen kulttuuria matkansa aikana.

Kulttuurisia voimavaroja kohdellaan kulttuurimatkailussa kunnioittaen ja niiden arvoja kestävästi vahvistaen. Kulttuurimatkailu voi pohjautua mihin tahansa kulttuurin tai taiteen alaan, tapahtumaan, paikkaan, kohteeseen tai ilmiöön: esitykseen, näyttelyyn, kulttuuritapahtumaan, aineelliseen tai aineettomaan kulttuuriperintöön, kulttuuriympäristöön, maisemaan tai kokemukseen paikallisesta elämäntavasta.

³ Sustainable Cultural Tourism. Report of the OMC (Open Method of Coordination) Working Group of Member States' Experts (2019). Publications Office of the European Union, Luxembourg, DOI: 0.2766/400886. [Julkaisu verkossa](#).

2 Kulttuurimatkailu nyt ja tulevaisuudessa

Kulttuurin ja matkailun voimavarojen yhdistäminen tarjoaa monia mahdollisuuksia kummankin alan kehittämiseksi. Kulttuurisällöt rikastavat matkailijoiden kokemuksia ja kulttuurien väliset kohtaamiset lisäävät molemminpuolista ymmärrystä ja kulttuurin arvostusta. Kulttuuri vahvistaa matkakohteiden kilpailukykyä, ja matkailu puolestaan hyödyttää paikallisia kulttuuritoimijoita ja paikallisyhteisöjä monipuolistamalla ansaintamahdollisuuksia sekä vahvistamalla talous- ja työllisyysvaikutuksia. Kulttuurimatkailun avulla voidaan lisätä ympärivuotista tuotetarjontaa ja tasoittaa matkailun kausiluonteisuutta, mikä vahvistaa matkailun kestävyyttä.⁴

2.1 Kehittyvä kulttuurimatkailu

Matkailualan kasvu oli 2010-luvun loppua kohti nousujohteista. Ennen koronapandemiaa arvioitiin matkailun kokonaiskysynnän voivan kasvaa lähes neljänneksellä vuoteen 2028 mennessä. Vuonna 2019 Suomessa kirjattiin 7,1 miljoonaa ulkomaista yöpymistä vuonna 2019. Yöpymiset lisääntyivät 3 prosenttia vuoteen 2018 verrattuna.

Kotimaan matkailulla on merkittävä rooli Suomessa. Suomalaisten kotimaahan suuntautuva matkailukysyntä kattoi ennen koronapandemiaa 53 prosenttia Suomen matkailun kokonaiskysynnästä. Covid-19-pandemian myötä kotimaanmatkailun suhteellinen merkitys kasvoi, vuonna 2021 arviolta lähes 84 prosenttiin kokonaiskysynnästä.

Kulttuurimatkailu on kasvanut 2010-luvun lopulla vuositasolla hieman nopeammin kuin kansainvälinen matkailu yleisesti⁵. Nykyisellään Euroopan matkailusta jopa 40 prosenttia on kulttuurimatkailua⁶. Kahdelle kolmannekselle eurooppalaisista matkailijoista kulttuuriperintö voi vaikuttaa lomakohteen valintaan⁷.

4 World Tourism Organization (2021). Big Data in Cultural Tourism – Building Sustainability and Enhancing Competitiveness, UNWTO, Madrid. [Julkaisu verkossa](#).

5 World Tourism Organization (2018).

6 Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Matkailu ja liikenne vuonna 2020 ja sen jälkeen (COM(2020) 550 final).

7 Special Eurobarometer 466: Cultural Heritage.

Suomi-kuvalla on suuri merkitys Suomeen kohdistuvan matkailun taustatekijänä. Suomen maakuvassa merkittävimpiä vahvuuksia ovat hyvä hallinto, toimiva ja oikeudenmukainen yhteiskunta, koulutus ja osaaminen sekä luonto, kestävyys ja elämänlaatu. Maakuvan heikkouksia ovat nykykulttuurin ja taide-elämän sekä kulttuurihistoriallisten kohteiden vähäinen tunnettuus. Kulttuuriset tekijät synnyttävät myönteisiä elämyksiä ja niiden merkitys on keskeinen, kun ihminen muodostaa suhdettaan toiseen maahan. Kulttuurin tunnettuuden kasvattaminen on siten tärkeää sekä matkailun edistämisen että koko maakuvan kannalta. Suomen maakuvan tunnettuus ja yleinen pidettävyys kuitenkin vahvistuu tällä hetkellä eniten juuri kulttuurin ja matkailun osa-alueilla. Kehitys on ollut nousujohteista jo useita vuosia.⁸

2020-luvun taitteessa toteutettujen kyselyjen perusteella kiinnostus kulttuurin on vahvistumassa kotimaanmatkailussa. Kulttuuriperintöbarometrin (2021) mukaan halukkuus käyttää aikaa ja rahaa kulttuuriperintömatkailuun oli noussut 10 prosenttiyksikköä vuodesta 2017. Vuonna 2021 vastaajista neljä viidestä arvioi kulttuuriperinnön lisäävän kotimaanmatkailua.⁹

2.2 Toimia kulttuurimatkailun kehittämiseksi

Suomen kulttuurimatkailun kehittämiseksi valtionhallinnossa on toteutettu pitkäjänteisiä toimia vuodesta 2011 alkaen. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti kulttuurimatkailua on 2020-luvun taitteen molemmin puolin vahvistettu muun muassa tukemalla kulttuurimatkailun kehittämistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön avustuksilla sekä vahvistamalla kulttuurimatkailun kansallista koordinaatiota ja Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimintaan liittyvää yhteistyötä. Alueellisesti ja paikallisesti kulttuurimatkailua on kehitetty sekä hankerahoituksella että aluekoordinaatiota vahvistamalla.

Business Finlandin Visit Finland -yksikkö on vastannut vuodesta 2014 kulttuurimatkailun valtakunnallista kehittämistyötä koordinoivasta Culture Finland -katto-ohjelmasta. Ohjelman puitteissa on tuotettu kulttuurimatkailuun liittyviä kartoituksia ja oppaita sekä edistetty verkostoitumista ja tuotekehitystä ja markkinointia.

⁸ Maakuvan vuosikatsaus, Nation Brand Index, 2021.

⁹ [Kulttuuriperintöbarometri 2021](#), Museovirasto, ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö. CC BY 4.0.

2.3 Kulttuurimatkailun muuttuva toimintaympäristö

Koronapandemian jälkeinen elpyminen sekä kansainvälisen poliittisen tilanteen muutokset ja kriisit aiheuttavat 2020-luvun taitteessa epävarmuutta kulttuurimatkailun toimintaympäristöön. Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssota on vaikuttanut matkailuun ja sitä myötä myös kulttuurimatkailuun, eivätkä sodan pitkän aikavälin vaikutukset alaan ole toistaiseksi ennakoitavissa.

Vuoden 2022 IPCC-raportti osoittaa ilmastonmuutoksen vaikuttavan globaalisti hyvinvointia alentavasti, kun kulttuuria ja elinkeinoja häviää sen seurauksena¹⁰. Kestävän kulttuurimatkailun näkökulmasta olennaista on se, kuinka ilmastonmuutoksen torjunnassa sekä vastuullisten toimintamallien kehittämisessä onnistutaan. Ilmastonmuutoksen kiihdyttämä luontokato ja ympäristön tilan heikkeneminen vaikuttavat suoraan esimerkiksi kulttuuriympäristöihin, joilla on tärkeä asema kulttuurimatkailun paikkoina. Heikenevät elinolosuhteet vaikuttavat ihmisyyteisiin, muuhun lajistoon ja kokonaisuun ekosysteemeihin, mikä voi radikaalisti muuttaa kulttuurimatkailun kehittämisedellytyksiä.

Samalla arvioidaan, että aineettomien elämysten merkitys matkailun ylellisyytenä korostuu tulevaisuudessa. Tämä kehitys yhdistettynä tarpeeseen luopua ylikuluttamisesta ja suunnata kulutusta vastuulliseen suuntaan avaa mahdollisuuksia kulttuurimatkailulle. Kansainväliseen markkinaan liittyvät merkittävät kasvumahdollisuudet ja niiden hyödyntäminen kestäväällä tavalla ovat tulevaisuuden avainkysymyksiä.

Koronapandemian kiihdyttämän lähimatkailun uskotaan pitävän pintansa myös tulevaisuudessa kuluttajien vastuullisten matkailuvalintojen myötä. Kotimaanmatkailijoista kulttuuri kiinnostaa erityisesti kaupunkilomailijoita (20 prosenttia suomalaisista) sekä kulttuurista ja luonnosta nauttivia (24 prosenttia suomalaisista)¹¹. Kotimaan- ja lähimatkailijat voivat tulevaisuudessa olla tärkeä uusi yleisö kulttuuritoimijoille eri puolilla Suomea. Paikallisten yhteisöjen rooli matkailun ja siihen liittyvien toimintojen kehittämisessä on kestävässä matkailussa tarpeen turvata.

Suomeen ulkomailta matkustavat arvostavat aitoja kohtaamisia ja toivovat pääsevänsä nauttimaan luonto- ja kulttuuriympäristöistä. Vastuullisesti matkailemalla voidaan luoda niin parempia matkailukohteita kuin asuinpaikkojakin: tuoda taloudellista hyvinvointia

¹⁰ IPCC (2022). Summary for Policymakers. [Julkaisu verkossa](#).

¹¹ Honkanen, Antti, Sammalkangas, Jatta & Salonen, Pasi. Kotimaanmatkailun nykytila ja potentiaali – selvitys kohderyhmistä ja kehittämistoimista (2021). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:14, työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. [Julkaisu verkossa](#).

ja työtä paikallisille yhteisöille samalla kunnioittaen paikallista luontoa ja kulttuuria. Matkailualaa koskevat heikot signaalit ja muutostrendeistä tehdyt havainnot tukevat tulokintaa, jossa kestävä matkailu on yksi Suomen tulevaisuuden mahdollisuuksista.¹²

Visit Finlandin tekemän kohderyhmäanalyysin mukaan Suomeen matkustavista kohderyhmistä kulttuuriset sisällöt kiinnostavat eniten "Aitouden etsijöitä" ja "City-breikkaajia", joista kumpikin muodostaa noin 22 prosenttia maailman kaikista matkailijoista. "Aitouden etsijöillä" matkustusmotiivina on tutustuminen paikalliseen elämäntapaan, ja heitä kiinnostavat muun muassa arkkitehtuuri- ja Unesco-kohteet, museot, festivaalit ja paikalliset kulttuuritapahtumat, design ja käsityö, kulttuurimatkailureitit ja paikalliseen elämäntapaan liittyvät mökkeily, saunominen ja ruokakulttuuri. "City-breikkaajille" tärkeitä ovat muun muassa nähtävyydet ja historia, museot, festivaalit, tapahtumat, konsertit ja design.¹³

Suomen taide- ja kulttuuritarjonnan sekä aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen parempi hyödyntäminen kotimaan- ja kansainvälisessä matkailussa edellyttää nykyistä huomattavasti aktiivisempaa digitalisaation mahdollisuuksien tunnistamista ja käyttöä. Digitaalisen tiedon ja digitaalisten sisältöjen keruuta, hallintaa, yhdistelyä ja jakamista parantavat työkalut, alustat ja palvelut auttavat matkailijoita hankkimaan tietoa, ostamaan palveluita ja kokemaan sekä virtuaalisia että fyysisiä elämyksiä. Samalla ne mahdollistavat sekä kulttuuri- että matkailupalveluiden ja -organisaatioiden tietoon perustuvan johtamisen.¹⁴

12 Visit Finland (2021). Kansainvälisen matkailun tulevaisuuden trendit 2022. [Julkaisu verkossa](#).

13 Visit Finland (2018). Tunne asiakkaasi – kohderyhmäopas matkailuyrityksille. [Julkaisu verkossa](#).

14 Visit Finland 2021.

3 Visio vuodelle 2030

Kulttuurimatkailu tuottaa kestävää kasvua, erottuu elämyksellisyydellään ja vaikuttaa verkostoituneesti.

Kun tiekartan visio on toteutunut, vuonna 2030:

- **Kulttuurimatkailu tuottaa kestäviä ratkaisuja.** Kulttuurimatkailupalvelut tuotetaan yhteisissä verkostoissa tulevaisuuteen katsoen ja ilmastotavoitteet tiedostaen. Kulttuurimatkailutoimijat ovat edelläkävijöitä ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävien matkailupalvelujen tuottajina ja kannustavat toisiaan sekä asiakkaitaan toimimaan kestävä kehityksen eteen.
- **Kulttuurimatkailu vahvistaa kulttuurialaa, luo hyvinvointia ja tukee talouden kestävää kasvua.** Kulttuurimatkailu tuo kulttuurin sisällöille ja palveluille uusia yleisöjä, mikä vahvistaa alan toimijoiden tulopohjaa ja tukee osallistumista kulttuuriin. Kulttuurimatkailu lisää elinvoimaa ja tukee työllisyyttä ympärivuotisesti eri puolilla Suomea. Kulttuurimatkailun kansantaloudellinen merkitys on kasvanut.
- **Kulttuurimatkailu avaa silmät näkemään lähellä olevat kohteet ja lisää moninaisen Suomen lumovoimaa.** Laadukas kulttuurimatkailun tuotetarjonta houkuttelee kulttuurin ja taiteen pariin sekä kulttuuriympäristöjen ja maisemien äärelle läheltä ja kaukaa. Kulttuurimatkailun palvelutarjonta vastaa moniarvoisen yhteiskunnan tarpeisiin ja tukee kulttuurista vuorovaikutusta. Uteliaisuutta herättävä ja vahvuuksiinsa luottava Suomi erottuu kansainvälisesti omaperäisyydellään ja on vastuullisen matkailijan valinta.

4 Kulttuurimatkailun toimijat

Kulttuurimatkailu yhdistää laajaa joukkoa toimijoita, ja mahdollisuuksia kulttuurimatkailun kehittämiseksi voi avautua uusista ja yllättävistä kumppanuuksista. Kentän laajuus on kuitenkin todettu myös haasteeksi. Kulttuurin ja matkailun aloilla toimivat eivät välttämättä koe toistensa toimintakulttuuria omakseen tai tunnista toimivansa kulttuurimatkailun parissa.

Yksi tiekartan tavoitteista on, että kulttuurimatkailun kehittämistoimet tavoittaisivat toimijat jatkossa aiempaa laajemmin ja kohdennetummin. Tähän tarvitaan yhteistä ymmärrystä siitä, keille kaikille kulttuurimatkailun kehittäminen tarjoaa mahdollisuuksia.

Kulttuurimatkailun toimijakenttä voidaan hahmottaa ekosysteeminä. Ekosysteemissä eri toimijat muodostavat keskenään verkostoja, joiden toimintaan ja vuorovaikutukseen vaikuttavat myös muissa verkostoissa ja toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Verkostoja voi yhdistää yhteinen arvopohja ja yhteiset tavoitteet, ja niiden välillä liikkuu niin sisältöjä ja palveluita kuin ajatuksia ja osaamista. Verkostomaisessa ekosysteemissä myös tuotteet ja palvelut sekä niiden arvo muodostuvat verkostoissa suoraviivaisten arvoketjujen sijaan. Näin pienilläkin vaikutteilla verkostojen eri osissa voi olla suuri vaikutus ekosysteemiin kokonaisuutena.¹⁵

Vaikka ekosysteemi muuntautuu jatkuvasti ja perustuu toimijoiden väliseen vuorovaikutukseen, voi sitä pyrkiä tietoisesti vahvistamaan yhteistyötä kehittämällä. Tiekartan lähtökohtana on, että kulttuurimatkailussa on tilaa kaikille. Sen vuoksi koko laajaa kulttuurin ja matkailun toimijajoukkoa koskevat toimet on suunnattu yhteisesti kulttuurimatkailutoimijoille.

15 Ekosysteemikuvaus mukaillen Hirvi-Ijäs, Maria & Renko, Vappu (2022). Nykyaikaisen ekosysteemeissä. Tapaustutkimus: Pro Artibus. Cuporen työpapereita 16. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. [Julkaisu verkossa](#).

Olenainen osa kulttuurimatkailun ekosysteemiä paikantuu yhteisöihin ja ihmisten väliin kanssakäymiseen. Kulttuurimatkailun kestävä kehittäminen edellyttää vuorovaikutusta matkailukohteissa elävien ihmisten, paikallisten yhteisöjen ja matkailijoiden kanssa. Kulttuurimatkailun kehittämisen koskettaessa saamelaiskulttuuria keskeinen kumppani on saamelaiskäräjät.

Kulttuurimatkailutoimijoita ovat sekä kulttuuri- että matkailualan toimijat. Tähän joukkoon kuuluvat muun muassa

- Kulttuuri- ja taidealan sekä luovien alojen toimijat: alan ammattilaiset, yritykset, yhdistykset, säätiöt ja osuuskunnat
- Kulttuuriympäristön ja maisemien hoidosta vastaavat ja niitä kehittävät tahot sekä kohteiden omistajat
- Matkailuyrittäjät ja -yritykset
- Matkailun alueorganisaatiot ja kehittämissyhtiöt
- Maakuntien liitot ja alueelliset kehittäjät
- Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
- Julkinen hallinto kunta-, alue- ja valtakunnallisella tasolla.

Suomalaisen kulttuurin ja kulttuurimatkailun edistämisessä ja näkyvyyden lisäämisessä kansainvälisillä markkinoilla avainasemassa ovat Visit Finland ja muu Team Finland -verkosto, erityisesti suurlähetystöt, Suomen kulttuuri-instituutit ja taiteen tiedotuskeskukset. Tärkeitä kumppaneita kulttuurimatkailun kehittämisessä ovat lisäksi muun muassa luonto-, ympäristö- ja hyvinvointialojen toimijat.

Tiekartta tarkentaa ja täydentää matkailustrategiaan sisältyviä kulttuurimatkailutavoitteita. Kohdennetun lähestymistavan vuoksi tiekartassa ei ole asetettu toimenpiteitä matkailualalle laajemmin.

Kulttuurimatkailun ohjausvastuu jakautuu eri hallinnonaloille. Eri aloilla käytettävät keinot tiekartassa esitettävien, yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi on esitetty kootusti liitteessä 1.

5 Tiekartan tavoitteet ja toimenpiteet

Tiekartan tavoitteet on jaettu viiteen alalukuun, jotka koskevat yhteistyön kehittämistä, kestävyyttä, kulttuurimatkailun tuotetarjontaa, digitalisaatiota ja tiedolla johtamista sekä kulttuurialan kansainvälisten toimien ja erityisesti Euroopan neuvoston kulttuurireitien hyödyntämistä kulttuurimatkailussa. Jokainen alaluku sisältää ehdotukset tavoitteita toteuttaviksi toimenpiteiksi.

5.1 Kestävä kulttuurimatkailu perustuu yhteistyöhön

Tiekartan tavoitteena on tukea edellytyksiä koko arvoverkon kattavaan yhteistyöhön tuotteistamisesta ja tuotekehityksestä markkinointiin ja myyntiin. Yhteistyössä avainasemaan nousevat erityisesti alueelliset koordinointimallit ja alueelliset toimijat. Hankeyhteistyön lisäksi yhteistyön tueksi tarvitaan pysyvämpiä malleja, jotka rakentuvat kunkin alueen omista tarpeista käsin.

Yhteistyö on keskeisessä asemassa kestävässä kulttuurimatkailussa. Kulttuurin ja taiteen tekeminen ja tuotanto sekä kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen hoito, suojeleminen ja kehittäminen perustuvat erityisosaamiseen, joka tukee paitsi matkailun sisältöjen ja palvelujen tuottamista ja rikastuttamista, myös matkailun kulttuurisen kestävyuden vahvistamista. Matkailualan erityisosaaminen, kuten liiketoimintaosaaminen, täydentää kulttuurialan osaamista. Taiteilijat, käsityöläiset ja muut kulttuurialan ammattilaiset voivat löytää matkailun parista kumppaneita oman osaamisen tuotteistamiseksi, myymiseksi ja markkinoimiseksi.

Kulttuurimatkailuyhteistyölle esteitä tai hidasteita voivat asettaa rajalliset resurssit ja tiedolliset haasteet. Eri alojen toimintakulttuurien yhteensovittaminen voi olla haastavaa, eikä yhteistyöhön liittyviä mahdollisuuksia välttämättä tunnisteta. Yhteistyön kehittämiseksi tarvitaan onnistumisten jakamista, hyvien käytäntöjen vaihtoa ja eri alojen liittymäpinnassa toimivia välittäjiä. Paikallisen yhteisön ja asukkaiden asiantuntemus on yhteistyön kehittämisessä merkittävä voimavara.

Välittäjätoiminnalla tarkoitetaan tyypillisesti kulttuurialalla ja luovilla aloilla taiteen ja kulttuurin tekijöiden tukena toimivia ammattilaisia, kuten managereita ja agentteja. Välittäjä toimii kulttuurialan ammattilaisen kumppanina ja voi vastata esimerkiksi liiketoiminnan

kehittämisestä, palvelun tai sisällön myynnistä tai asiakassuhteista. Kulttuurimatkalualalla välittäjänä voi toimia esimerkiksi kulttuurimatkailutuottaja, joka on perehtynyt sekä kulttuuri- että matkailualojen toimintaan. Tulevaisuuden välittäjäpalveluita voivat tarjota myös kestävän kehityksen asiantuntijat, joiden koordinoitavuudesta on kulttuurialalla jo kokemuksia. Kulttuurimatkailuun liittyvää yhteistyötä tulevaisuuden osaajia kouluttavien oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa on tarpeen entisestään syventää.

Kulttuurin ja matkailun liittymäpintoja laajentamalla voidaan löytää yhteisiä ratkaisuja alojen eroavaisuuksiin liiketoiminta-ajattelussa ja tuotteistamisen lähtökohdissa. Luottamuksen rakentaminen ja kumppanuuksien luominen vaativat aikaa ja sitoutumista. Menestyksen ja jatkuvuuden edellytyksenä on tulojen tasainen jakautuminen yhteistyökumppaneiden kesken.

Yhteistyötä voidaan tukea panostamalla muun muassa kulttuurimatkailun alueelliseen koordinointiin. Yhteistyöverkostojen toimintatavoissa on tarpeen ottaa huomioon eri alueiden erilaiset tarpeet ja lähtökohdat. Alueellisen yhteistyön lisäksi yhteistyötä voidaan rakentaa myös alueiden välille sekä kulttuurin eri teemojen ympärille. Muun muassa ammattikorkeakoulujen kulttuurimatkailun kehittämishankkeista saatuja hyviä kokemuksia kannattaa hyödyntää, ja korkeakoulujen tki-toiminnan merkitystä kulttuurimatkailun kehittämisessä edelleen vahvistaa.

Yhteistyö voi tarjota avaimia myös rajallisista resursseista aiheutuviin haasteisiin. Esimerkiksi ristiinmarkkinointi ja -myynti lisäävät kulttuurimatkailun tuotteiden ja palveluiden näkyvyyttä ja tuottavat synergiaetuja.

Kulttuurimatkailu hyötyy muista matkailun vetovoimatekijöistä ja tuoteteemoista. Tarvitaankin kokonaisvaltaista, ylimatekijöistä ja matkailun kehittämisteemat ylittävää yhteistyötä. On myös tärkeää, että kulttuurimatkailutoimijat hakeutuvat yhteistyöhön erityisesti majoitusyritysten ja matkailumyynnin toimijoiden kanssa¹⁶. Näin kulttuurimatkailutuotteet saadaan markkinoille sellaisiin kanaviin, joiden kautta matkailun kaupallinen jakelu toimii.

16 Nk. destination management companies.

5.1.1 Toimenpiteet

Kulttuurimatkailun liittymäpinnat laajentuvat

- Vahvistetaan kulttuurimatkailun välittäjätoiminnan edellytyksiä mm. koulutuksen keinoin ja toimijoita verkottamalla.
- Kartoitetaan kokemukset kulttuurin ja matkailun sekä lähialojen yhteisistä opintokokonaisuuksista ja hyödynnetään niitä koulutustarjonnan kehittämisessä.

Kulttuurimatkailun yhteistyöverkostot tiivistyvät

- Tuetaan kulttuurimatkailun aluekoordinaatiota kulttuurin ja matkailun toimijoiden välisen yhteistyön ja tuotteistamisen kehittämiseksi.
- Lisätään alueellista yhteistyötä järjestämällä fyysisiä ja digitaalisia verkostoitumistilaisuuksia ja työpajoja sekä tukemalla hanketyöskentelyä.
- Kannustetaan yhteistyön kehittämistä kulttuurin eri teemojen ympärille.

5.2 Kulttuurimatkailua kestävästi

Tahto kestävä matkailun kehittämiseksi on kulttuurimatkailutoimijoiden keskuudessa vahva ja yhteinen. Kestävyys on perusta, jolle kulttuurimatkailun eri toimijoiden yhteinen toimintakulttuuri tulevaisuudessa rakentuu. Kehitystyön tueksi tarvitaan käytännön vastuullisuustoimia ja osaamisen jakamista sekä kehittämistä. Kestävyysnäkökulmat ulottuvat myös taide- ja kulttuurialan sekä luovien alojen toimintaedellytyksistä huolehtimiseen.

Kestävä matkailu on jatkuvasti kehittyvää matkailua, joka ottaa huomioon taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja ympäristölliset vaikutukset sekä matkailijoiden, matkailuyritysten, matkailukohteiden, ympäristön ja paikallisväestön tarpeet nyt ja tulevaisuudessa. Vastuullinen matkailun yritystoiminta on kestävä ja kannattavaa liiketoimintaa, jossa kiinnitetään huomiota yrityksen suoriin ja epäsuoriin, ympäröivää yhteiskuntaa koskeviin vaikutuksiin.

Kestävä matkailu on tavoitetilana osin saavuttamaton. Kansainväliseen matkailuun liittyvä lentoliikenne päästöineen ja matkailu osana nykyistä kulutuskulttuuria ovat osin ristiriidassa kestävyystavoitteiden kanssa. Samalla eri toimialoilla tarvitaan uusia ratkaisuja, jotka yhtäältä mahdollistavat niiden toiminnan planetaarisissa rajoissa ja toisaalta luovat edellytyksiä kestäväälle hyvinvoinnille.

Sekä matkailijat että matkailupalvelujen tuottajat vaikuttavat kulttuurimatkailun kestävyteen. Matkailualan kokonaiskestävyyden vahvistamiseksi tarvitaan arvo- ja asenne-muutosta, jota kulttuurimatkailun sisällöt ja niihin liittyvät kokemukset voivat edistää. Kestävyyden teemoja tarkasteleva taide tai elävään kulttuuriperintöön pohjautuva elämys luonnon keskellä voivat herättää pohtimaan ja keskustelemaan, millaisia muutoksia nykyiseen elämäntapaan on tarpeen tehdä.

Vastuullisten toimintatapojen kehittäminen ja omaksuminen vaativat jatkuvaa osaamisen kehittämistä. Ymmärrys kestävydestä ja sen eri ulottuvuuksista lisääntyy jatkuvasti, minkä vuoksi toimintatapoja on arvioitava ja kehitettävä säännöllisesti. Kestävät toimintatavat voivat tuoda myös kilpailuetuja vastuullista matkailua koskevan kysynnän kasvaessa.

Kulttuurisen kestävyden vahvistaminen matkailussa edellyttää muun muassa kansainvälisten sopimusten velvoitteiden toteutumisesta huolehtimista. Kestävä kulttuurimatkailu huomioi kulttuurin ja taiteen tekijät sekä eri yhteisöt, jotka harjoittavat kulttuuria ja vaalivat omaa kulttuuriperintöään. Kulttuurin ja matkailun yhteensovittamiseksi on tärkeää sopia yhdessä tavoista ja ehdoista, joilla matkailua kehitetään kulttuuria vahvistaen. Kulttuurimatkailun sisältöjen näkökulmasta kestävyys tarkoittaa kulttuurin esittämistä oikeudenmukaisella tavalla.

Kulttuurin oikeudenmukainen esittäminen ja välittäminen liittyvät muun muassa kulttuurisen omimisen välttämiseen sekä paikallisyhteisön elämän ja arjen kunnioittamiseen ja huomioon ottamiseen. Suomessa saamelaiskäräjät on hyväksynyt vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun tueksi ohjeet (24.9.2018)¹⁷ sekä tuottanut kävijäohjeituksen ja oppimateriaalia matkailualalle. Eettisten ohjeiden tavoitteena on saamelaisuutta hyväksikäyttävän matkailun lopettaminen sekä saamelaisia koskevan matkailun kautta leviävän väärän tiedon poistaminen. Saamelaisten saamelaiskulttuuria vastuullisesti ja eettisesti kestävästi hyödyntävä matkailu pohjaa alueen hyvinvoivaan elävään yhteisöön, kulttuuriperintöön ja kulttuurimaisemaan tukien saamelaiskulttuurin säilymistä tuleville sukupolville.

Kulttuurinen kestävyys on myös asiakaslähtöisyyttä. Kulttuurinen ja kielellinen moninaistuminen on otettava kulttuurimatkailussa tulevaisuudessa yhä paremmin huomioon. Matkailussa voidaan välittää kuvaa Suomesta kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisena yhteiskuntana ja palvelutarjonnassa varmistaa, että eri taustoista tulevat ihmiset löytävät kulttuurimatkailusta itseään puhuttelevaa tартtumapintaa.

17 Saamelaiskäräjät (24.9.2018). [Vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun periaatteet](#).

Vastuullisuuden vahvistamiseksi tarvitaan koulutus- ja valmennustarjonnan kehittämistä. Kulttuurisen kestävyiden ja kulttuurisensitiivisyyden tulee olla tiivis osa vastuullisuusvalmennuksia, jotta tulevaisuudessa voidaan keskittyä vähemmän matkailun haittoihin ja nykyistä enemmän matkailun myönteisiin vaikutuksiin kulttuurille ja kestävyydelle. Koulutus- ja valmennustarjonnan tulee tarjota avaimia siihen, kuinka kestävyiden eri ulottuvuudet otetaan huomioon käytännön kulttuurimatkailutyössä.

Visit Finlandin Sustainable Travel Finland (STF) -ohjelma tarjoaa kestävä matkailun kehittämistä kiinnostuneille seitsemän askeleen kehittämissuunnitelman. Kehittämissuunnitelman päätteenä eteneminen vahvistetaan Visit Finlandissa, ja suunnitelman läpikäynnille myönnetään Sustainable Travel Finland -merkki. Merkki uusitaan säännöllisesti. Suunnitelman läpikäynnin tueksi tarjotaan muun muassa oppaita ja valmennuksia. Useat jo käytössä olevat sertifikaatit, kuten Ekokompassi, hyväksytään suoraan osaksi Sustainable Travel Finland -merkkiä.

Päättäjätason sitoutuminen on olennaista kestävyystoimien toteuttamiselle. Keskeistä on myös kulttuurimatkailutoimijoiden oma aktiivisuus vastuullisuudesta viestimisessä. Tiekartassa sitoudutaan jatkamaan viestintää vastuullisuuden merkityksestä, jotta myös kuluttajien kiinnostus vastuullisesti toimivia kulttuurimatkailupalvelujen tuottajia kohtaan lisääntyisi entisestään. Viestinnässä otetaan huomioon kaikki kestävyysulottuvuudet.

Kestävä matkailuun kuuluu olennaisesti matkailun vaikutusten systemaattinen seuranta ja arviointi. Seurantakehikoina toimivat STF-ohjelman kestävä matkailun indikaattori-järjestelmä ja Metsähallituksen kestävä matkailun seurannan menetelmä, jotka sisältävät indikaattorin myös kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyiden arviointiin. Hiilipäästöjen arviointiin ja seurantaan liittyviä kehittämistoimia on kirjattu Suomen matkailustrategiaan.

5.2.1 Toimenpiteet

Kulttuurimatkailun kestävä toimintakulttuuri vahvistuu

- Vahvistetaan tietoisuutta vastuullisuuden merkityksestä kulttuurimatkailussa muun muassa viestinnän keinoin.
- Kannustetaan kulttuurikohteita ja -tapahtumia sekä kulttuurialan ja luovien alojen yrityksiä mukaan STF-polulle.
- Otetaan huomioon eri kestävyysulottuvuudet matkailuhankkeisiin suunnattavassa julkisessa rahoituksessa.
- Luodaan toimintamalli aitojen ja vastuullisten saamelaismatkailutuotteiden tunnistamisen tueksi.
- Lisätään tietoisuutta saamelaiskäräjien hyväksymistä vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun ohjeista.

STF-ohjelman kulttuurista ulottuvuutta edistetään

- Käydään STF-ohjelma kokonaisuutena läpi kulttuurimatkailun tarpeiden näkökulmasta.
- Kehitetään STF-ohjelman valmennuksia siten, että ne palvelevat yhä paremmin kulttuuritoimijoita sekä ottavat huomioon kulttuurimatkailun ja kulttuurisen kestävyuden matkailutoimijoiden valmennuksissa.
- Arvioidaan säännöllisesti kansallisten kestävän matkailun indikaattoreiden soveltuvuutta kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyuden mittaamiseen kulttuuri-, kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristökohteissa ottaen huomioon kohteiden erityispiirteet ja kehitetään mittareita havaintojen pohjalta.

5.3 Kotimaassa ja kansainvälisesti vetovoimainen kulttuurimatkailu

Houkutteleva kulttuurimatkailutarjonta perustuu laadukkaaseen sisältöön. Suomen laajalla ja monimuotoisella kulttuuri- ja taidekentällä on paljon vetovoimaa, joka voi tulevaisuudessa tavoittaa yhä useamman matkailijan. Tarjonnan kehittämiseksi tarvitaan asiakaslähtöistä, vastuullista tuotekehitystyötä sekä osaamisen kehittämistä. Matkailijoista kulttuuri ja taide kiinnostavat paitsi kulttuurin suurkuluttajia myös niiden pariin sattumalta tai spontaanisti hakeutuvia. Näin kulttuurimatkailu voi laajentaa käsitystä kulttuurista sekä tuoda taiteelle ja kulttuurille uusia yleisöjä kotimaasta ja kansainvälisesti.

Monet Suomessa sijaitsevat kulttuurikohteet ja alan toimijat ovat kansainvälisesti tunnettuja ja kiinnostavat niin kotimaisia kuin kansainvälisiä matkailijoita. Suomalainen design ja arkkitehtuuri tunnetaan maailmalla. Elinvoimainen taide- ja kulttuurifestivaalien joukko värittää kulttuuritarjontaa ympäri vuoden ja myös muu tapahtumamatkailu avaa mahdollisuuksia yhteistyölle. Kulttuuriympäristöt, maisemat ja luonto ovat matkailun fyysisiä paikkoja.

Panokset vahvoin kulttuurimatkailun kärkikohteisiin ja -palveluihin voivat lisätä matkailijoiden kiinnostusta myös uusiin ja vähemmän tunnettuihin kohteisiin ja palveluihin. Matkailun kehittäminen lähiympäristöissä ja paikallisiin vahvuuksiin nojautuen tukee matkailun paikkojen ja palveluiden säilymistä omaleimaisina.

Laadukkaan kulttuurisisältöisen matkailupalvelun ytimessä on taiten tuotettu ja kunnioitetaan esitetty kulttuurisisältö, jonka äärelle on helppo tulla. Palvelut tuotetaan ammattimaisesti ja turvallisesti, niitä koskeva saatavuustieto on löydettävissä ja palvelut ovat sujuvasti ostettavissa. Työntekijöiden hyvinvoinnista ja osaamisesta huolehtiminen on olennainen osa sosiaalista vastuuta.

Matkailijan näkökulmasta tärkeitä ovat myös kulttuurimatkailupalveluun liittyvät muut palvelut, kuten majoitus- ja ravintolapalvelut sekä muut elämykset. Vastuullinen kulttuurimatkailupalvelu ottaa huomioon vastuullisuuden läpi palveluketjun ruoasta liikkumiseen. Palveluiden kehittämisen näkökulmasta on tärkeää tuntea kulttuurimatkailun kohde-ryhmät ja kysynnän muutokset niin kansainvälisten kuin kotimaisten matkailijoidenkin osalta, sillä laatu määrittyy myös asiakkaan odotusten täyttymisen kautta.

Tulevaisuuden laadukkaasti tuotettu kulttuurimatkailutuote on vastuullinen. Vaikka kulttuurimatkailutarjonnan kehittämisen tavoitteena on tehdä paikalliset kulttuurisisällöt saavutettavaksi matkailijoille, tulee tarjontaa kehittää kulttuurin ja taiteen ehdoilla. Kun kulttuuria kohdellaan arvostaen, näyttäytyy se arvokkaana myös matkailijalle. Hyvin hoidetut, kerrokselliset kulttuuriympäristöt kytkevät kokemukset historiaan ja tuovat matkailuun uusia sisältöjä. Kulttuuriperintökohteiden osalta tulee huomioida matkailun aiheuttamat riskit, kuten kuluminen, joihin voidaan vastata muun muassa ylläpidon resursseista huolehtimalla ja kestäväällä kävijähallinnalla.

Kulttuurimatkailulle avautui 2020-luvun taitteessa uusia mahdollisuuksia, kun koronapandemia lisäksi merkittävästi kotimaanmatkailua. Esimerkiksi museoissa ja kuntien kulttuuritoiminnan piirissä kotimaanmatkailu ja lähimatkailu on nähty mahdollisuuksina.¹⁸ Paikallisuus ja lähimatkailu linkittyvät luontevasti kestävä matkailun edistämistyöhön. Kansainvälisen matkailun kestävyttä lisäävät ratkaisut limittyvät laajempiin kestäviä liikkumisen tapoja koskeviin ratkaisuihin.

Jotta kulttuurimatkailu kasvaisi, tarvitaan kotimaanmatkailun lisäksi panoksia matkailuvientiin. Suomen kulttuurimatkailun vetovoiman lisäämiseksi ja kansainvälisten matkailijoiden tavoittamiseksi kulttuurin näkyvyyttä Suomen maakuvassa ja matkailun edistämistyössä on tarpeen vahvistaa. Tämä on jo huomioitu strategisessa maakuvatyössä, ja kulttuurin tunnettuuden edistämisen on nostettu keskeiseksi toiminnan tavoitteeksi tulevana vuosina erityisesti maakuvatyötä koordinoivan Finland Promotion Boardin toimesta. Suomalaisen kulttuurin kansainvälisen tunnettuuden edistäminen vaatii kuitenkin kaikkien kansainvälisesti toimivien suomalaistoimijoiden panostusta.

¹⁸ Valtioneuvosto (2021). Koronapandemian vaikutuksia kulttuurialalla 2020–2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:26. Valtioneuvosto, Helsinki 2021. [Julkaisu verkossa](#).

Kulttuurimatkailussa Suomen erityiseksi erottumistekijäksi maailmalla on tunnistettu kulttuurin yhteys luontoon. Tätä yhteyttä vahvistetaan tulevaisuudessa entisestään. Kulttuuriympäristöissä ja monissa kulttuuri- ja kulttuuriperintökohteissa kulttuuri ja luonto yhdistyvät saumattomasti. Esimerkiksi kansallispuistoissa sijaitsevat kulttuuriperintökohteet tuovat samanaikaisesti koettavaksi sekä kulttuuriperintö- että luontoarvot. Kotimaassa luonto on todettu tärkeäksi osaksi myös kulttuuriperintöä, mikä osaltaan osoittaa kulttuurin ja luonnon eron häilyväksi¹⁹. Suomen maakuva tukee kehittämistyötä, sillä Suomi tunnetaan jo nyt kestävyystoimista ja luonnosta.

Saamelaisten kotiseutualueen luonnonympäristöissä sijaitsevat kulttuurikohteet ovat usein osa saamelaisten kulttuuriperintöä. Saamelaiskulttuuriin tai saamelaiseen kulttuuriperintöön sidoksissa olevien kohteiden näkyvyyden lisäämisestä tulee käydä keskustelua ja sopia erikseen saamelaiskäräjien, kolttasaamelaisen kulttuuriperinnön osalta Kolttien kyläkokouksen sekä kyseisen paikallisen saamelaisyhteisön kanssa. Saamelaiskulttuurin vastuullisen ja eettisesti kestävä matkailullisen tuotteistamisen ja esittämisen tulee tapahtua saamelaisyhteisön ehdoilla ja lähtökohdista saamelaisuuteen perustuvan matkailun muodossa.

Kulttuurimatkailun tuotekehitystyössä kestävyuden edistäminen voi toteutua myös lisääntyvänä ymmärryksenä ihmisen roolista osana luontoa sekä tarpeesta sopeutua elämään planetaarisissa rajoissa. Sustainable Travel Finland -ohjelma ohjaa osaltaan pohtimaan matkailupalvelun ekologisuutta.

Kulttuuri- ja luontomatkaillen kaltaiset matkailun kehittämisteemat palvelevat kehitystyötä, mutta matkailijalle eronteko teemojen välillä ei välttämättä ole yhtä merkittävä. Yksinomaan kulttuurisisällöistä kiinnostuneita matkailijoita on vähemmän kuin niitä, jotka haluavat kokea monipuolisesti kohteen tarjontaa. Kohderyhmän tarpeet huomioon ottaen tuotteistettu kulttuurisisältö voi tavoittaa laajemman asiakaskunnan esimerkiksi luonto-, ruoka-, hyvinvointi-, koulutus- tai luksuspalveluiden vuoksi matkustavista. Myös monipaikaistuva työ voi vaikuttaa kulttuurimatkailupalvelujen kotimaiseen kysyntään.

Kulttuurimatkaillen sisällöt palvelevat paikallisia asukkaita ja syntyvät paikallisissa yhteisöissä. Kuntien ja kaupunkien rooli kulttuurimatkaillen kehittäjinä onkin keskeinen. On tärkeää tunnistaa oman lähiympäristön kulttuuriset voimavarat, kuten paikalliset taiteilijat ja muut kulttuurin ammattilaiset, vetovoimaiset käyntikohteet ja tapahtumat, aineettoman kulttuuriperinnön muodot sekä kulttuurimatkaillen paikat kulttuuriympäristöissä, jotta voidaan kehittää niihin pohjautuvaa matkailutarjontaa samalla paikallista elämäntapaa ja kulttuuria sekä alueellista vetovoimaa vahvistaen.

19 [Kulttuuriperintöbarometri 2021](#).

5.3.1 Toimenpiteet

Kulttuurimatkailun tuotetarjonta kehittyy laadukkaasti ja asiakaslähtöisesti

- Lisätään kulttuurisisältöjen tuotteistamista osaksi monipuolista matkailutarjontaa.
- Hyödynnetään ja tuetaan alueellisia kulttuurisia vahvuuksia monipuolisen ja ympärivuotisen kulttuurimatkailun tarjonnan lisäämiseksi sekä kotimaisille että kansainvälisille matkailijoille.
- Tuetaan kulttuurimatkailun tuotteistamista, markkinointia ja myyntiä tiedottamalla ja jalkauttamalla kulttuurimatkailun toimijoille olemassa olevia työkaluja, kuten oppaita, Visit Finland Akatemia -valmennuksia ja kulttuurimatkailun valmennuskokonaisuuksia.
- Vahvistetaan entisestään luonnonympäristöissä sijaitsevien kulttuuri-kohteiden näkyvyyttä luontomatkailun viestintäkanavissa, kuten Luontoon.fi-palvelussa.
- Lisätään kansallisten kaupunkipuistojen, maisemanhoitoalueiden, valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY), valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden (VAMA) ja muiden valtakunnallisesti merkittävien kohteiden tunnettuutta ja hyödyntämistä matkailussa.

Kulttuurimatkailuosaaminen vahvistuu

- Lisätään tietoa ja osaamista kulttuurimatkailun kohderyhmistä.
- Tarjotaan kulttuurialan toimijoille mahdollisuuksia tuotteistamiseen, palvelumuotoiluun, markkinointiin ja myyntiin liittyvän osaamisen kehittämiseen.
- Lisätään matkailutoimijoiden kulttuurin tuntemusta ja osaamista osana vastuullista matkailun kehittämistyötä.
- Jaetaan hyviä käytäntöjä ja osaamista sekä tuetaan vertaiskehittämistä.

Kulttuurimatkailu kansainvälistyy

- Tarjotaan kulttuurimatkailun toimijoille sparraus- ja tukipalveluita toiminnan kansainvälistämiseksi ja kannustetaan kulttuurimatkailutoimijoita kansainvälistymispolulle.
- Tuodaan esiin Suomen kulttuuritarjonnan erityispiirteitä ja esimerkiksi Euroopan kulttuuripääkaupungin 2026 tapahtumia maakuvatyössä läpi kulttuurin ja matkailun vientiponnisteluiden.

5.4 Digitalisoitunut ja tiedolla johdettu kulttuurimatkailu

Matkailualan digitalisaation edistäminen on yksi Suomen matkailustrategian keskeisistä tavoitteista. Kulttuurimatkailua koskevat samat toimenpiteet tuotteiden ja palveluiden digitalisoinnista osaamisen kehittämiseen. Digitaalisuus ja data tukevat myös kulttuurimatkailun tiedolla johtamista. Kulttuurimatkailun tietopohjaa vahvistamalla tuodaan näkyviin alan vaikuttavuutta.

Kulttuurialalla on paljon potentiaalia digitaalisten, matkailijoille suunnattujen palvelujen kehittämiseen. Vuonna 2018 julkaistun kartoituksen mukaan monet kulttuuritoimijat hyödyntävät digitaalisia välineitä erityisesti viestintään, markkinointiin ja sisältöjen jakeluun²⁰. Koronapandemia vauhditti 2020-luvun taitteessa digitaalisten palveluiden kehittämistä kulttuurialalla. Esimerkiksi noin kolme neljäsosaa museoista oli vuonna 2020 kehittänyt tai ottanut käyttöön yleisölle suunnattuja digitaalisia palveluita.²¹

Kulttuurimatkailussa digitaaliset välineet monimuotoistavat mahdollisuuksia kulttuuri-kohteissa vierailuun. Herkkiä tai vaikeasti saavutettavia kohteita voidaan avata digitaalisille vierailuille, joita voidaan tarjota myös ostopalveluna. Digitaalisten seurantamenetelmien avulla voidaan seurata vierailijoiden liikkumista kohteissa, mikä tukee paitsi palvelujen kehittämistä niin myös kävijähallintaa.

Kulttuurimatkailupalvelujen digitaalinen löydettävyyys on menestyksen edellytys. Toimijatasolla omien palveluiden digitaalista löydettävyyttä voi lisätä muun muassa varmistamalla, että matkailijoille suunnatuista palveluista saatavilla tiedot verkossa omien kohderyhmien kannalta keskeisillä kielillä ja sisällöillä. Matkailija kaipaa kulttuurisisällölle myös kontekstia: miksi juuri tämä sisältö on kiinnostava ja mikä sen tausta on. Alustapalveluihin tutustuminen voi tukea omien palveluiden tuotteistamista matkailijoille. Niiden käyttö myös lisää kulttuurimatkailupalvelun löydettävyyttä.

Visit Finlandin hallinnoima kansallinen matkailun tietokanta DataHub mahdollistaa kulttuurimatkailukohteiden ja -palveluiden sisältöjen kokoamisen yhteen tietokantaan, jossa niitä on myös helppo päivittää. DataHubin rajapinta mahdollistaa tuotesisältöjen julkaisemisen monessa eri digitaalisessa kanavassa. DataHubiin syötetty tieto palvelee erityisesti matkailualan toimijoita, kuten matkanjärjestäjiä, joiden kautta tieto kulkeutuu myös

²⁰ Sainio, Tapani, Ängeslevä, Viivi & Harju, Emma (2018). Kulttuurilaitosten digitaalinen yleisösuhte. Kooste selvityshankkeen tuloksista. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. [Julkaistu verkossa.](#)

²¹ Valtioneuvosto 2021.

asiakkaille eli matkailijoille. Tietoa alueen matkailupalveluista tarjoavat usein kootusti myös matkailun alueorganisaatiot, jotka koordinoivat alueellisen matkailutarjonnan markkinointia.

Kulttuuriperintöaineistoja ja kulttuuriympäristöjä koskevaa tietoa on laajasti saatavilla digitaalisessa muodossa. Aineistot ja tiedot ovat hyödynnettävissä myös matkailullisesti. Esimerkiksi matkailun kulttuuriympäristöarvoja koskeva tieto tai lisätyn todellisuuden keinoin kohteeseen yhdistyvä kulttuuriperintö voivat rikastuttaa matkailukokemuksia. Vesien kulttuuriperintöön liittyvällä digitaalisella, ns. sinisellä tiedolla on luontoa ja kulttuuria yhdistävää matkailullista potentiaalia.

Digitaalisen kulttuuriperinnön matkailullinen potentiaali on todettu myös EU:ssa, jossa vahvistetaan Euroopan digitaalisen kirjaston European matkailu-ulottuvuutta²². Eri-tyistä kiinnostusta matkailunkin näkökulmasta on herättänyt 3D-digitointi, jota edistetään Euroopan alle muodostuvan kulttuuriperinnön yhteisen data-avaruuden alla²³. Laajemmin digitaaliseen kulttuuriperintöön pohjautuvien matkailutuotteiden ja -palveluiden kehittäminen edellyttää vielä jatkotyötä kulttuuriperintöalan toimijoiden ja matkailualan kesken.

Digitalisaatio lisää myös palveluiden kehittämistä palvelevaa tietoa. Digitaalisten palveluiden tuottama data mahdollistaa muun muassa markkinointi- ja myyntitoimien kohdentamisen ja yhä tehokkaamman ennakoitavuuden. Jotta data jalostuisi tiedoksi, tarvitaan uusia datan keräämiseen, analysointiin ja jakamiseen soveltuvia työkaluja ja yhteistyömalleja.

Kulttuurimatkailun merkityksestä alueiden vetovoimatekijänä ja arvoverkkojen muodostumisessa ei ole saatavilla riittävästi tietoa. Tietotarpeita liittyy muun muassa kulttuurimatkailun työllistäviin vaikutuksiin, paikallis- ja aluetaloudellisiin vaikutuksiin ja Suomen kulttuurimatkailun kansainväliseen tunnettuteen. Tarvetta on myös muiden kuin taloudellisten hyötyjen kuvaamiseen. Kulttuurimatkailun tuottamat hyvinvointivaikutukset ja myönteiset vaikutukset asuin- tai työskentelypaikkakuntien koettuun elinvoimaisuuteen ovat osa vaikuttavuuden kokonaisuutta.

22 [Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Matkailu ja liikenne vuonna 2020 ja sen jälkeen \(COM\(2020\) 550 final\).](#)

23 [Komission suositus \(EU\) 2021/1970 yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnön data-avaruudesta.](#)

Tietoa kulttuurimatkailun vaikutuksista tarvitaan myös kulttuurimatkailun kestävyiden varmistamiseksi. Ennakoiva ote tiedon keräämiseen sekä yhteisen tietoon perustuvan tulevaisuuskuvan luominen tukevat kestäväen kehityksen mukaista toimintaa. Tutkitun tiedon hyödyntämistä kehittämistyössä on tarpeen tehostaa.

Tieto tukee kulttuurimatkailun kestäväen kehittämistä. Kulttuurimatkailun tuloksellisen tiedolla johtamisen tueksi tarvitaan hallinnonalojen rajat ylittävää yhteistyötä valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla sekä näiden tasojen välillä. Työtä tarvitaan myös kulttuurimatkailun vaikuttavuutta koskevan tiedon valtavirtaistamiseksi, jotta panokset kulttuurimatkailun kehittämiseen ja rahoitukseen ovat perusteltavissa selkeästi osoitettavilla hyödyillä. Kulttuurimatkailun kehittämisen yhteisen vision jalkauttamisessa paikallisia ja aluetasolle keskeisiä ovat kuntien strategiat ja aluestrategiat.

5.4.1 Toimenpiteet

Digitaalisuutta ja dataa hyödynnetään aiempaa laajemmin kulttuurimatkailupalvelujen tuottamisessa

- Kannustetaan kulttuurimatkailun toimijoita syöttämään tiedot palveluistaan DataHubiin.
- Edistetään kulttuuritiedon ja kulttuuriympäristötiedon hyödynnettävyyttä ja yhteentoimivuutta rajapintoja kehittämällä.
- Parannetaan mahdollisuuksia käyttää kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden tietovarantoja matkailupalvelujen kehittämisessä ja markkinoinnissa kehittämällä eri tietovarantojen yhteentoimivuutta.
- Tarjotaan koulutusta ja valmennusta digitaalisuutta hyödyntävien matkailupalvelujen kehittämiseen, alustatalouden palveluihin, uusien teknologioiden käyttöönottoon, data-analytiikkaan sekä datan eettiseen käyttöön ja hyödyntämiseen.

Kulttuurimatkailun digitaaliset palvelut sujuvoituvat

- Parannetaan kulttuurimatkailupalveluja koskevan tiedon saatavuutta verkossa, online-löydettävyyttä ja ostettavuutta monikanavaisesti.
- Ohjataan kulttuurimatkailutoimijoita monikanavaisuuteen ja sopiville jälleenmyyjille sekä alustoille.

Kulttuurimatkailun tietopohja vahvistuu ja tiedolla johtaminen kehittyy

- Lisätään ymmärrystä kulttuurimatkailun aluetaloudellisista vaikutuksista sekä tulojen käytöstä ja jakautumisesta alueilla hyödyntämällä muun muassa maailmanperintökohteissa kerättyä tietoa.
- Tilataan ulkopuolinen selvitys, joka ehdottaa ratkaisuja kulttuurimatkailun vaikuttavuuden seurannan kehittämiseen, ja käynnistetään selvityksen esittämät kehittämistoimet.
- Tuetaan kulttuurikohteita ja -tapahtumia matkailijoiden käyntimäärien seuraamisessa jakamalla tietoa ja tukemalla seurantaosaamisen kehittämistä.
- Vahvistetaan kulttuurimatkailun tiedolla johtamista seuraamalla aktiivisesti tiekartan toteutumista.

5.5 Kansainvälisestä yhteistyöstä pontta kulttuurimatkailuun

Monet eurooppalaiset ja kansainväliset kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan toimet, sopimukset ja aloitteet tukevat kestäväen kulttuurimatkailun kehittämistä. Kansainvälisten toimien vahvuutena matkailussa on niiden tarjoamat valmiit toimintamallit, verkostot ja tunnettuus. Eri toimia toteuttavat muun muassa Euroopan unioni, Unesco ja Euroopan neuvosto. Tiekartassa kiinnitetään erityistä huomiota Euroopan neuvoston kulttuurireitteihin, jotka yhdistävät kulttuuriperinnön ja nykykulttuurin kestäväen matkailun kehittämiseen.

Euroopan unionin kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan toimista tunnetuimpia on Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminta. Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotta vietetään Suomessa vuonna 2026, jolloin kulttuuripääkaupunkina toimii Oulu. Kulttuuripääkaupunkivuoden vaikutukset laajenevat tyypillisesti pitkälle vuotta edeltävään ja sitä seuraavaan aikaan tarjoten mahdollisuuksia paitsi kaupungin kulttuuriseen niin myös laajempaan kehittämiseen. Nykyisin monet kulttuuripääkaupunkihakemukset valmistellaan usean alueen kaupungin tai kunnan kesken. Näin on myös Oulu2026-hankkeessa, jota Oulun kaupungin kumppaneina toteuttaa 32 Pohjois-Suomen kuntaa.

Muista Euroopan unionin toimista matkailullista potentiaalia liittyy esimerkiksi Euroopan kulttuuriperintötunnukseen (*European Heritage Label, EHL*). Ensimmäisenä suomalaisena kohteena tunnuksen sai Jyväskylän yliopiston Seminaarinmäen kampus keväällä 2022. EHL:n toimien koordinoinnista vastaa Euroopan komissio. Jäsenvaltioissa toimesta vastaa kansallinen koordinaattori, joka on Suomessa Museovirasto.

Yhdistyneiden kansakuntien alaisena erityisjärjestönä Unescon ydintehtävänä on ylläpitää rauhaa ja turvallisuutta sekä edistää ihmisoikeuksien ja kestävän kehityksen toteutumista koulutuksen, tieteen, kulttuurin ja viestinnän kautta. Kulttuurin osalta Unescon tavoitteena on maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä aineettoman kulttuuriperinnön suojelu sekä kulttuurisen moninaisuuden, luovien alojen ja kulttuurienvälisen vuoropuhelun edistäminen. Näitä se toteuttaa erityisesti yleissopimusten avulla, joihin valtiot sitoutuvat saattaessaan sopimuksen voimaan. Kulttuurimatkailun kautta voidaan osaltaan toteuttaa näitä arvoja.

Unescon kulttuuriperintötoimista tunnetuimpia ovat maailmanperintösopimukseen ja aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevaan sopimukseen liittyvät toimet. Matkailulla on merkittävä rooli maailmanperintöarvojen ja elävään perintöön liittyvien tietojen ja arvojen välittämisessä sekä kohteiden ja perinnettä harjoittavien yhteisöjen tulopohjan laajentamisessa.

Unescon maailmanperintökohteet ovat suosittuja matkailukohteita. Suomessa on vuonna 2022 seitsemän maailmanperintökohdetta, joista kuusi on kulttuuriperintökohdetta ja yksi luonnonperintökohde: Suomenlinnan merilinnoitus, Vanha Rauma, Petäjäveden vanha kirkko, Verlan puuhiomo ja pahvitehdas, Sammallahdenmäen pronssikautinen hautaröykkiöalue, Struven ketju ja Merenkurkun saaristo. Suomessa sijaitsevat maailmanperintökohteet ovat toteuttaneet useita kestävän matkailun kehittämiseen liittyviä hankkeita, joiden hyvät käytännöt voivat tukea kestävän matkailun kehittämistä myös muissa kulttuuriperintö- ja kulttuurikohteissa²⁴.

Aineettoman kulttuuriperinnön merkitys matkailussa on viime vuosina kasvanut. Aineettoman kulttuuriperinnön ja matkailun näkökulmasta avainasemassa on yhteisölähtöinen lähestymistapa, jossa kulttuuriperinnön harjoittamista ja matkailua yhteensovitaan vuorovaikutteisesti.²⁵ Aineetonta kulttuuriperintöä tehdään näkyväksi luetteloinnilla. Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luettelossa on vuonna 2022 Suomesta kaksi kohdetta, saunaperinne ja kaustislainen viulunsoittoperinne. Suomi on lisäksi mukana yhteispohjoismaisessa limisaumaveneperinnettä esittelevässä kohteessa. Päätöstä monikansallisesta lasinpuhallukseen liittyvästä hakemuksesta odotetaan joulukuussa 2023.

24 Maailmanperintökohteiden kestävän matkailun työtä ohjaa Kansallinen maailmanperintöstrategia 2015–2025. [Ks. myös yhteenveto vuonna 2020 järjestetystä Kansallisesta maailmanperintöfoorumista.](#)

25 World Tourism Organization (2021), UNWTO Inclusive Recovery Guide – Sociocultural Impacts of Covid-19, Issue 2:Cultural Tourism, UNWTO, Madrid. [Julkaisu verkossa.](#)

Maailmanperinnön ja aineettoman kulttuuriperinnön lisäksi Unescon toimista matkailullisia mahdollisuuksia liittyy Unesco Global Geopark -verkostoon. Geoparkit ovat geologisesti arvokkaita alueita, joilla sijaitsee kansainvälisesti merkittäviä maaperän rakenteita ja muodostumia. Suomessa on keväällä 2023 neljä Geoparkia: Rokuan, Lauhanvuori-Hämeenkaan, Saimaan ja Salpausselän Geoparkit.

Euroopan neuvostolla on useita kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskevia yleissopimuksia ja toimia. Matkailunäkökulmasta erityisen kiinnostavia ovat Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin yhteinen Euroopan kulttuuriympäristöpäivät (*European Heritage Days*, EHD) -ohjelma lukuisine paikallisine tapahtumineen ja Euroopan neuvoston maisemayleissopimukseen liittyvät toimet, kuten kansainvälinen maisemapäivä, maisemakävelyt, maisemakilpailut ja sosiaalisen median kampanjat.

Euroopan neuvoston kulttuurireitiohjelma on keskeinen eurooppalainen toimi kulttuurimatkailun edistämiseksi. Suomi liittyi sitä ohjaavaan, Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevaan laajennettuun osittaissopimukseen (EPA) vuonna 2018. Reittitoimintaan liittyvällä kulttuurimatkailulla on todettu olevan myönteinen vaikutus pk-yrittäjyyteen etenkin syrjäisemmillä seuduilla²⁶. Euroopan neuvoston tietojen mukaan 90 prosenttia kulttuurireitistä kulkee jonkin maaseutualueen poikki²⁷.

Ensimmäinen Suomesta käsin johdettu kulttuurireitti, Alvar Aalto -reitti, sai Euroopan neuvoston kulttuurireititserifikaatin vuonna 2021. Sertifiointipäätöstä odotetaan keväällä 2023 Suomesta käsin johdetusta, lauluperinteisiin pohjaavasta Singing Heritage Route -reitistä. Suomessa sijaitsevia kohteita on mukana myös muissa aktiivisesti toimivissa kulttuurireitissä, kuten Prehistoric Rock Art Trails -reitissä ja St. Olav Ways -reitissä sekä European Route of Industrial Heritage -reitissä. Moderniin arkkitehtuurin pohjautuvien kulttuurireitien kehittäminen on todettu mahdollisuudeksi myös jatkossa. Teemoja kulttuurireitityhteistyöhön pohjautuvalle kehittämiselle voivat Suomessa tarjota myös esimerkiksi sotahistoria, teollinen perintö, metsät ja metsäteollisuus sekä vesistöjen kulttuuriperintö.

Kulttuurireitiohjelmassa on viime vuosina painotettu ohjelman mahdollisuuksia kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Kulttuurireitiohjelman keinoin pyritään kehittämään kestävä kehityksen mukaista kulttuurimatkailua, joka perustuu eri toimijoiden väliseen verkostomaiseen yhteistyöhön ja osallistavaan hallinnointitapaan. Nostamalla esiin eri kokoisia kohteita reittitoiminta voi osaltaan edistää myös matkailijamäärien

26 Council of Europe (2011). Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation and competitiveness. [Julkaistu verkossa](#).

27 Council of Europe (2021). [Booklet for Cultural Routes](#).

jakautumista tasaisesti eri kohteiden välillä. Reittien hallinnointimallista riippuen mukaan voi päästä myös pienemmällä kohteella, jolle reittistatus voi tuoda lisänäkyvyyttä ja tukea toiminnan kehittämiseen yhdessä paikallisten yhteisöjen ja muiden reitin kohteiden kanssa.

Kulttuurireittiohjelman koordinoinnista vastaa Euroopan neuvostossa sopimuksen sihteeristö. Ohjelma on laajentunut viime vuosina niin, että eurooppalaisen tason koordinoinnin rinnalla tarvitaan vahvemmin myös kansallista koordinoitua. EPA-jäsenvaltioiden koordinoitukäytäntöjä selvitettiin vuonna 2017 Suomen EPA-jäsenyyttä edeltäneessä esiselvityksessä²⁸.

Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnan tavoitteena on hyödyntää täysimääräisesti ohjelman mahdollisuudet kestävän kulttuurimatkailun kehittämisessä. Suomi osallistuu aktiivisesti EPA-hallintoneuvoston työhön ja seuraa reittitoimintaa eurooppalaisella tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi kulttuurireittitoiminnan vahvistamiseen ovat osallistuneet Museovirasto ja Visit Finland. Hyvin käynnistynyttä yhteistyötä kannattaa jatkaa.

Tavoitteeseen pyritään tukemalla Suomessa toimivien kohteiden ja toimijoiden liittymistä jo toimiviin Euroopan neuvoston kulttuurireitteihin sekä edistämällä suomalaisten toimijoiden verkostoitumista valmisteilla olevien eurooppalaisten kulttuurireittihankkeiden kanssa. Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifiointiin tähtääville uusille reittihankkeille tarjotaan asiantuntijatukea hakemuksen laatimisprosessin aikana ja suositellaan hakemuksen läpikäyntiä yhdessä kansallisten vastuutahojen kanssa ennen hakemuksen toimittamista Euroopan neuvostolle. Tavoitteena on edesauttaa hakemusten menestystä sertifiointiprosessissa ja tukea toimijoita hakemusprosessin aikana.

28 Lehtimäki, Marianne (2017). Kulttuurireittiyhteisenä toiminta-alustana. Taustaselvitys Euroopan neuvoston laajennetusta osittaissopimuksesta (EPA). Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. [Julkaisu verkossa](#).

5.5.1 Toimenpiteet

Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminta vahvistuu Suomessa

- Vahvistetaan Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnan kansallista koordinointia jakamalla koordinointivastuu opetus- ja kulttuuriministeriön ja Museoviraston kesken.
 - Opetus- ja kulttuuriministeriö edustaa Suomea EPA-sopimuksen hallinto-neuvostossa ja vastaa EPA-sopimuksen toimeenpanosta Suomessa.
 - Museovirasto toimii EPA-sopimuksen kansallisena yhteyspisteenä, joka tarjoaa asiantuntijatukea Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnasta kiinnostuneille kohteille ja toimijoille. Viraston koordinoivaan rooliin kuuluu myös kulttuurireittiohjelman seuranta kansainvälisesti, verkostoitumista EPA-jäsenvaltioiden vastuutahojen kanssa, kulttuurireittiohjelmaan liittyvää viestintää ja muita koordinoitavia tehtäviä, joilla tuetaan tiedonkulkua ja yhteistyötä Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimijoiden välillä.
- Kutsutaan koordinoinnin tueksi säännöllisesti koolle kulttuurireittifoorumi, joka kokoaa yhteen Suomessa toimivia Euroopan neuvoston kulttuurireittikohteita, -toimijoita ja -hankkeita ja niiden sidosryhmiä.
- Lisätään Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelman tunnettuutta sidosryhmien keskuudessa ja lisätään kulttuurireittien näkyvyyttä ja merkitystä vetovoimatekijänä viestinnän keinoin.
- Selvitetään mahdollisuudet tukea kansallisesti toimivien kulttuurireittien yhteistyötä ja hyvien käytäntöjen jakamista verkostoperiaatteella ja toimijavetoisesti.

Kulttuurimatkailu edistää Unescon kulttuuriperintösopimusten toteutumista

- Edistetään maailmanperintökohteiden hyvien kestävän matkailun käytäntöjen jakamista muille kulttuuriperintö- ja kulttuurikohteille.
- Vahvistetaan maailmanperintökohteiden ja Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon nimettyjen kohteiden välistä yhteistyötä matkailussa.
- Tuetaan vastuullista aineettomaan kulttuuriperintöön perustuvaa kulttuurimatkailua jalkauttamalla Visit Finlandin ja Museoviraston yhdessä tuottamaa Yhteinen polku -opasta²⁹.

²⁹ Visit Finland & Museovirasto (2022). Yhteinen polku. Opas elävän perinnön vastuulliseen matkailulliseen tuotteistamiseen. Julkaisu verkossa. [Julkaisu verkossa](#).

- Lisätään tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön kansalliseen luetteloon nimettyjen kohteiden ja niiden ympärillä toimivien verkostojen potentiaalista matkailun voimavaroina.

Kansainvälisten kulttuurialan toimien matkailullinen näkyvyys ja yhteistyö lisääntyy

- Nostetaan esille Euroopan kulttuuripääkaupunki -hakukierroksella käynnistyneet kulttuuripääkaupunkihankkeet ja niiden puitteissa tehtävä yhteistyö ja teemallinen työ mahdollisuutena kehittää kulttuurimatkailua alueilla.
- Osallistutaan aktiivisesti Euroopan kulttuuriperintötunnuksen kehittämiseen yhteistyössä Euroopan komission kanssa.
- Lisätään Euroopan kulttuuriympäristöpäivien ja Euroopan neuvoston maisemayleissopimukseen liittyvien tapahtumien ja toimien näkyvyyttä eri toimijoiden viestintä- ja markkinointikanavissa.
- Selvitetään, miten voitaisiin tukea eri eurooppalaisiin ja kansainvälisiin kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan toimiin kuuluvien kohteiden ja toimijoiden verkostoitumista, hyvien käytäntöjen jakamista ja synergioiden syntymistä eri toimien välille.

6 Toimenpiteiden julkinen rahoitus ja rahoituksen kehitysnäkymiä

6.1 Toimenpiteiden julkinen rahoitus

Kulttuurimatkailun rahoitustasoa on nykyisellä tiedolla haastavaa määritellä. Tiedossa kuitenkin on, että suhteessa sekä kulttuuriala että matkailu ovat tuottavia toimialoja. Kulttuurialan osuus bruttokansantuotteesta oli vuonna 2019 noin 3,1 prosenttia ja matkailualan noin 2,7 prosenttia. Yhteensä alat työllistivät vuonna 2019 yli 270 000 henkilöä.

Kulttuurimatkailun kehittämistä tuetaan suoraan ja välillisesti useiden hallinnonalojen ministeriöistä. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloille kuuluu kulttuurimatkailuun liittyviä tehtäviä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii taide- ja kulttuurialan sekä luovien alojen toimintaedellytyksistä. Vuosina 2020 ja 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö tuki kulttuurimatkailun kehittämistä myös erityisavustuksilla, joihin osoitettiin lähes neljä miljoonaa euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa kansainvälistä matkailua edistävän Visit Finlandin toimintaa. Metsähallituksen Luontopalveluiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion budjetista ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa.

Vuonna 2021 valmistuneen selvityksen³⁰ mukaan matkailun julkinen kokonaisrahoitus hanketoiminta mukaan lukien oli vuosina 2014–2020 noin 694 miljoonaa euroa. Eniten rahoitusta kanavoitui yritysten investointeihin, matkailumarkkinointiin ja tuotekehitykseen.

30 Antikainen Janne, Heikkinen, Benjamin, Nyman, Juho, Rannanpää, Sari, Harju-Myllyaho, Anu ja Hakkarainen, Maria (2022). Julkinen tuki matkailuhankkeisiin Suomessa 2014–2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 2022:7. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. [Julkaisu verkossa](#).

Kulttuurimatkailuun kohdennettavalla rahoituksella huolehditaan sen perusedellytyksistä tukemalla muun muassa kulttuuri- ja luovien alojen toimijoita ja -kohteita sekä niiden liiketoimintaympäristön kehittämistä, uudistumista ja kansainvälistymistä. Rahastojen, säätiöiden ja muiden yksityisten tahojen myöntämä rahoitus kulttuurimatkailun eri toimijoille tukee monipuolista kehittämistyötä.

Julkisella rahoituksella ja kertaluonteisilla panostuksilla voidaan tukea erilaisia kehittämishankkeita ja investointeja. Yhteistyön kehittämisessä, kulttuurimatkailun ekosysteemin vahvistamisessa, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnassa, osaamisen kasvattamisessa sekä kulttuuri- ja luovien alojen yhteistyön kehittämisessä EU:n rahoituslähteet ovat keskeisiä. Kansallisesti jaettavasta rahoituksesta mahdollisuuksia kulttuurimatkailun kehittämiseen tarjoavat esimerkiksi elpymis- ja palautumisvälineen RRF:n kulttuuri- ja luovien alojen rakennetuki ja ESR+:n Luovan ja kulttuurialan innovaatio-osaamisen kokonaisuus. EU:n ohjelmista esimerkiksi Luova Eurooppa voi mahdollistaa kulttuurimatkailuun liittyviä eurooppalaisia kehittämishankkeita.

6.2 Rahoituksen kehitysnäkymiä

Kulttuurimatkailun hankerahoituksen haasteeksi on todettu hallinnolliset esteet, kuten hankerahoitukseen vaadittavan omarahoitusosuuden suuruus. Kulttuurimatkailun kehittämiseen tarkoitettujen rahoitushakujen ehtoja on hyvä arvioida kehittämistyön aiempaa laajemmaksi mahdollistamiseksi. Vaadittavien omarahoitusosuuksien sekä hakuehtoien tarkastelu toimijarakenteiden osalta ovat mahdollisia arviointikohteita.

Kulttuurimatkailun taloudellista vaikuttavuutta on tarpeen seurata aiempaa paremmin, jotta alan rahoitusmalleja voidaan kehittää tietoon perustuen. Kulttuuri- ja liikunta-kohteille sekä tapahtumille kanavoitui vuosina 2014–2020 matkailurahoituksesta 40,4 miljoonaa euroa, mutta yhteismitallista tietoa eri hankkeiden vaikuttavuudesta ei ole saatavilla. Tulevan kehittämistyön tueksi tarvitaan kulttuurimatkailuhankkeita, jotka ovat ylimatekunnallisia ja tähtäävät kansainväliseen kasvuun.

Kulttuurimatkailu on liiketoimintaa, jonka kehittämisestä vastuun kantavat viime kädessä sen toimijat itse. Julkisen rahoituksen turvin voidaan kuitenkin luoda suotuisa toimintaympäristö, joka tukee kestävä ja innovatiivisen kulttuurimatkailun kehittämistä ja kasvua. Panokset kulttuurimatkailuun tuottavat paitsi taloudellisia hyötyjä, myös aineetonta lisäarvoa merkityksellisyyden kokemuksina, kulttuurisen tietoisuuden vahvistumisena ja elinvoimaisina elinympäristöinä.

Yhä paremmin kulttuurimatkailun kehittämistä palvelevaa toimintaympäristöä kohti voidaan kulkea huolehtimalla kulttuurin ja matkailun perusrahoituksen riittävästä tasosta ja toimien tehokkaasta kohdentamisesta, mutta myös panostamalla kulttuurimatkailun verkostojen vahvistamiseen sekä välittäjäosaamisen ja kansainvälisen näkyyden kehittämiseen. Mikäli valtiontalouden kehysten puitteissa kulttuurimatkailun edistämiseen voidaan osoittaa lisäresursseja, hyötyisi kehittäminen esimerkiksi teemallisesti kohdennetuista rahoitushauista yhteistyön vahvistamiseen, digitalisaation kehittämiseen ja kansainvälistymiseen. Näin tuettaisiin kestävää yhteistyötä sekä luotaisiin edellytyksiä tuotekehitykselle ja liiketoimintamallien kehittämiseksi ja kysyntää kulttuurimatkailupalveluille.

7 Tiekartan toimeenpano ja seuranta

Tiekartan visio ulottuu vuoteen 2030. Sekä kulttuuri- että matkailualojen toimintaympäristö muuttuu nopeasti. Tästä johtuen tiekarttaa toimeenpannaan ja sen toteumaa seurataan yhteisellä prosessilla, joka mahdollistaa tiekarttaan sisältyvien toimenpiteiden osuudesta huolehtimisen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää tiekartan toimeenpanon vuoden 2023 aikana. Tiekartassa määritellyjä toteuttamisvastuita täsmennetään osana toimeenpanon seuranta.

Tiekartan toteutumista seurataan virkатыönä opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla. Seurantatyöhön osallistumaan kutsutaan verkostoperiaatteella tiekartassa tunnistettujen vastuutahojen edustajia. Verkosto osallistuu tiekartan toimenpiteiden toteuman seurantaan ja arviointiin ja toimii tiedonvaihdon foorumina. Yksi verkoston tehtävistä on osallistua seurantaan käytettävien indikaattoreiden ja laadullisten arvioiden kehittämiseen.

Tiekartan toimenpiteiden toteutumista arvioidaan ensimmäisen kerran väliarvioinnilla vuonna 2026. Arvioinnin perusteella linjataan, onko tiekartan toimenpiteitä tarpeen täydentää tai muuten päivittää. Mahdollisen päivitystyön koordinoinnista vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

Tiekartan toimenpiteet ja vaikuttavuus arvioidaan kokonaisuutena vuoden 2030 jälkeen.

8 Lähteet

Antikainen Janne, Heikkinen, Benjamin, Nyman, Juho, Rannanpää, Sari, Harju-Myllyaho, Anu ja Hakkarainen, Maria (2022). Julkinen tuki matkailuhankkeisiin Suomessa 2014–2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:7. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-614-7>.

Council of Europe (2011). Impact of European Cultural Routes on SMEs' innovation and competitiveness. <https://rm.coe.int/1680706995>

Council of Europe (2021). Booklet for Cultural Routes. <https://rm.coe.int/booklet-for-cultural-routes-eng-2021-lq/1680a3ece8>

Hirvi-Ijäs, Maria & Renko, Vappu (2022). Nykyaiteen ekosysteemeissä. Tapaustutkimus: Pro Artibus. Cuporen työpapereita 16. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
<https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/tyopaperit/nykyaiteen-ekosysteemeissae>

Honkanen, Antti, Sammalkangas, Jatta & Salonen, Pasi (2021). Kotimaanmatkailun nykytila ja potentiaali – selvitys kohderyhmistä ja kehittämistoimista. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:14, työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-631-4>

IPCC (2022). Summary for Policymakers [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, M. Tignor, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem (toim.)]. In: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem, B. Rama (eds.)]. Cambridge University Press. In Press. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/downloads/report/IPCC_AR6_WGII_SummaryForPolicymakers.pdf

Komission suositus (EU) 2021/1970 yhteisestä eurooppalaisesta kulttuuriperinnön data-avaruudesta. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021H1970&from=EN>

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Matkailu ja liikenne vuonna 2020 ja sen jälkeen (COM(2020) 550 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:52020DC0550>

Kulttuurimatkailun tiekartta -työryhmän asiantuntijasihteeristö (toim.) (2021). Kohti kulttuurimatkailun kehittämisen tiekarttaa: Kooste verkkokyselyn tuloksista. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:85. Valtioneuvosto, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-923-6>

[Kulttuuriperintöbarometri 2021](#), Museovirasto, ympäristöministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö. CC BY 4.0.

Kulttuuriympäristöstrategia 2014–2020. Valtioneuvoston periaatepäätös 20.3.2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö & ympäristöministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4290-1>

Lehtimäki, Marianne (2017). Kulttuurireitityhteisenä toiminta-alustana. Taustaselvitys Euroopan neuvoston laajennetusta osittaissopimuksesta (EPA). Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-485-6>

Maakuvan vuosikatsaus, Nation Brand Index, 2021.

Mattila, Mirva (toim.) (2018). Mahdollisuuksien museo. Opetus- ja kulttuuriministeriön museopoliittinen ohjelma 2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:11. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-557-0>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2015). Yhteinen perintömme – Vårt gemensamma arv. Kansallinen maailmanperintöstrategia – Nationall världsavsstrategi 2015–2022. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:14. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-354-5>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2016). Taide- ja kulttuurifestivaalit – vahvistuva kulttuurinen voimavara. Esitys toimintaohjelmaksi vuosille 2017–2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:42. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-437-5>

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-466-5>

Resolution 72/229. Culture and sustainable development. <https://undocs.org/en/A/RES/72/229>

Saamelaiskäräjät (24.9.2018). Vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun periaatteet. <https://www.samediggi.fi/saamelaismatkailun-eettiset-ohjeet/>

Sainio, Tapani, Ängeslevä, Viivi & Harju, Emma (2018). Kulttuurilaitosten digitaalinen yleisö-suhde. Kooste selvityshankkeen tuloksista. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-651-5>.

Special Eurobarometer 466: Cultural Heritage.

Sustainable Cultural Tourism. Report of the OMC (Open Method of Coordination) Working Group of Member States' Experts (2019). Publications Office of the European Union, Luxembourg, DOI: 0.2766/400886. <https://op.europa.eu/s/v10M>

Tarjanne, Petra (2020). Luovan talouden tiekartta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:48. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-568-3>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2022). Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Suomen matkailustrategia 2022–2028 ja toimenpiteet 2022–2023. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:51. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-772-4>

Valtioneuvosto (2021). Koronapandemian vaikutuksia kulttuurialalla 2020–2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:26. Valtioneuvosto, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-654-9>.

Valtioneuvosto (2022). Kohti kestävä arkkitehtuuria – Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2022–2035. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:1. Valtioneuvosto, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-557-0>

Valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta 2023–2030. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-895-6>

Visit Finland (2018). Tunne asiakkaasi – kohderyhmäopas matkailuyrityksille. <https://www.businessfinland.fi/globalassets/tunne-asiakkaasi---kohderyhmaopas-matkailuyrityksille---visit-finland.pdf>

Visit Finland (2021). Kansainvälisen matkailun tulevaisuuden trendit 2022. <https://www.businessfinland.fi/4b0225/globalassets/julkaisut/visit-finland/tutkimukset/2021/kansainvalisen-matkailun-tulevaisuuden-trendit-2022-visit-finland.pdf>

Visit Finland & Museovirasto (2022). Yhteinen polku. Opas elävän perinnön vastuulliseen matkailulliseen tuotteistamiseen. <https://www.businessfinland.fi/494bf8/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/julkaisut/yhteinen-polku--opas-elavan-perinnon-vastuulliseen-matkailulliseen-tuotteistamiseen-2021.pdf>

World Tourism Organization (2018), Tourism and Culture Synergies, UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284418978>.

World Tourism Organization (2021), Big Data in Cultural Tourism – Building Sustainability and Enhancing Competitiveness, UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284422937>.

World Tourism Organization (2021), UNWTO Inclusive Recovery Guide – Sociocultural Impacts of Covid-19, Issue 2:Cultural Tourism, UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284422579>.

Liite 1. Tiekartan toimenpiteet ja niiden toteuttaminen

Liitteessä 1 esitetään kootusti tiekartan toimenpiteet ja niiden toteuttajat. Toimenpiteen pääasiallinen vastuutaho on merkitty **lihavoinnilla**.

Taulukossa käytettyjä toteuttajatahoja ovat nimettyjen tahojen lisäksi:

- Kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, joilla tarkoitetaan alueellisesti toimivia matkailutoimijoita sekä kulttuuri- ja taidealojen toimijoita. Joukkoon lukeutuvat esimerkiksi matkailun alueorganisaatiot ja alueelliset vastuumuseot.
- Kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, joilla tarkoitetaan valtakunnallisesti toimivia kulttuurialan organisaatioita alasta riippumatta.
- Kulttuurimatkailutoimijat, jolla tarkoitetaan kaikkia tahoja, jotka toimivat kulttuurimatkailun parissa.
- Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, jolla tarkoitetaan toisen asteen ja korkeakouluasteen koulutusta tarjoavia organisaatioita ja tutkimusorganisaatioita.
- Valtakunnalliset verkostot, joilla tarkoitetaan vakiintuneita valtakunnallisesti toimivia verkostoja.

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Kestävä kulttuuri- matkailu perustuu yhteistyöhön	Kulttuurimatkailun liittymäpinnat laajentuvat	Vahvistetaan kulttuurimatkailun välittäjätoiminnan edellytyksiä mm. koulutuksen keinoin ja toimijoita verkottamalla.	Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot , kunnat, maakuntien liitot
		Kartoitetaan kokemukset kulttuurin ja matkailun sekä lähialojen yhteisistä opintokokonaisuuksista ja hyödynnetään niitä koulutustarjonnan kehittämisessä.	Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
	Kulttuurimatkailun yhteistyöverkostot tiivistyvät	Tuetaan kulttuurimatkailun aluekoordinaatiota kulttuurin ja matkailun toimijoiden välisen yhteistyön ja tuotteistamisen kehittämiseksi.	Business Finland/Visit Finland
		Lisätään alueellista yhteistyötä järjestämällä fyysisiä ja digitaalisia verkostoitumistilaisuuksia ja työpajoja sekä tukemalla hanketyöskentelyä.	Maakuntien liitot, kunnat , kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, kulttuurimatkailutoimijat, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Kannustetaan yhteistyön kehittämistä kulttuurin eri teemojen ympärille.	Kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat , koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, Business Finland/Visit Finland, opetus- ja kulttuuriministeriö

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Kulttuurimatkailua kestävästi	Kulttuurimatkailun kestävä toimintakulttuuri vahvistuu	Vahvistetaan tietoisuutta vastuullisuuden merkityksestä kulttuurimatkailussa muun muassa viestinnän keinoin.	Business Finland/Visit Finland, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, kulttuuri- ja matkailualan toimijat, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Kannustetaan kulttuurikohteita ja -tapahtumia sekä kulttuurialan ja luovien alojen yrityksiä mukaan STF-polulle ³¹ .	Business Finland/Visit Finland, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, matkailun alueelliset toimijat, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Otetaan huomioon eri kestävyysulottuvuudet matkailuhankkeisiin suunnattavassa julkisessa rahoituksessa.	Rahoittajat
		Luodaan toimintamalli aitojen ja vastuullisten saamelaismatkailutuotteiden tunnistamisen tueksi.	Saamelaiskäräjät, opetus- ja kulttuuriministeriö
		Lisätään tietoisuutta saamelaiskäräjien hyväksymistä vastuullisen ja eettisesti kestävä saamelaismatkailun ohjeista.	Kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, Business Finland/Visit Finland, maakuntien liitot, kunnat, saamelaiskäräjät
STF-ohjelman kulttuurista ulottuvuutta edistetään		Käydään STF-ohjelma kokonaisuutena läpi kulttuurimatkailun tarpeiden näkökulmasta.	Business Finland/Visit Finland
		Kehitetään STF-ohjelman valmennuksia siten, että ne palvelevat yhä paremmin kulttuuritoimijoita sekä ottavat huomioon kulttuurimatkailun ja kulttuurisen kestävyden matkailutoimijoiden valmennuksissa.	Business Finland/Visit Finland
		Arvioidaan säännöllisesti kansallisten kestävä matkailun indikaattoreiden soveltuvuutta kulttuurisen ja sosiaalisen kestävyden mittaamiseen kulttuuri-, kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristökohteissa ottaen huomioon kohteiden erityispiirteet ja kehitetään mittareita havaintojen pohjalta.	Business Finland/Visit Finland, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, Metsähallitus

31 Visit Finlandin kestävä matkailun ohjelma Sustainable Travel Finland. Ohjelma tarjoaa kestävä matkailun kehittämisspolun, jonka päätteeksi sen kulkeneelle toimijalle myönnetään kestävä matkailun tunnus, Sustainable Travel Finland -merkki.

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Kotimaassa ja kansainvälisesti vetovoimainen kulttuurimatkailu	Kulttuurimatkailun tuotetarjonta kehittyy laadukkaasti ja asiakaslähtöisesti	Lisätään kulttuurisisältöjen tuotteistamista osaksi monipuolista matkailutarjontaa.	Kulttuurimatkailutoimijat , matkailun alueelliset toimijat, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Hyödynnetään ja tuetaan alueellisia kulttuurisia vahvuuksia monipuolisen ja ympärivuotisen kulttuurimatkailun tarjonnan lisäämiseksi sekä kotimaisille että kansainvälisille matkailijoille.	Maakuntien liitot, kunnat , Taiteen edistämiskeskus, kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Tuetaan kulttuurimatkailun tuotteistamista, markkinointia ja myyntiä tiedottamalla ja jalkauttamalla kulttuurimatkailun toimijoille olemassa olevia työkaluja, kuten oppaita, Visit Finland Akatemia -valmennuksia ja kulttuurimatkailun valmennuskokonaisuuksia.	Matkailun alueelliset toimijat , Business Finland/Visit Finland, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Vahvistetaan entisestään luonnonympäristöissä sijaitsevien kulttuurikohteiden näkyvyyttä luontomatkailun viestintäkanavissa, kuten Luontoon.fi-palvelussa.	Metsähallitus , kunnat, matkailun alueelliset toimijat
		Lisätään kansallisten kaupunkipuistojen, maisemanhoitoalueiden, valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY), valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden (VAMA) ja muiden valtakunnallisesti merkittävien kohteiden tunnettuutta ja hyödyntämistä matkailussa.	Ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, Museovirasto , ELY-keskukset, kunnat

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
	Kulttuurimatkailu-osaaminen vahvistuu	Lisätään tietoa ja osaamista kulttuurimatkailun kohderyhmistä.	Business Finland/Visit Finland, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Tarjotaan kulttuurialan toimijoille mahdollisuuksia tuotteistamiseen, palveluotoiluun, markkinointiin ja myyntiin liittyvän osaamisen kehittämiseen.	Kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, Metsähallitus
		Lisätään matkailutoimijoiden kulttuurin tuntemusta ja osaamista osana vastuullista matkailun kehittämistyötä.	Kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, kulttuurialan alueelliset toimijat, kulttuurin ja taiteen toimijat, Business Finland/Visit Finland, kunnat
		Jaetaan hyviä käytäntöjä ja osaamista sekä tuetaan vertaiskehittämistä.	Kulttuurimatkailutoimijat, kunnat, maakuntien liitot, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, valtakunnalliset verkostot
	Kulttuurimatkailu kansainvälistyy	Tarjotaan kulttuurimatkailun toimijoille sparraus- ja tukipalveluja toiminnan kansainvälistämiseksi ja kannustetaan kulttuurimatkailutoimijoita kansainvälistymispolulle.	Business Finland/Visit Finland, ulkoministeriö ja muut Team Finland -ydintoimijat, matkailun alueelliset toimijat, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Tuodaan esiin Suomen kulttuuritarjonnan erityispiirteitä ja esimerkiksi Euroopan kulttuuripääkaupungin 2026 tapahtumia maakuvatyössä läpi kulttuurin ja matkailun vientiponnisteluiden.	Opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Business Finland/Visit Finland, muut Team Finland -ydintoimijat, kunnat

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Digitalisoitunut ja tiedolla johdettu kulttuurimatkailu	Digitaalisuutta ja dataa hyödynnetään aiempaa laajemmin kulttuuri-matkailupalvelujen tuottamisessa	Kannustetaan kulttuurimatkailun toimijoita syöttämään tiedot palveluistaan DataHubiin.	Business Finland/Visit Finland , matkailun alueelliset toimijat, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, kulttuurimatkailutoimijat
		Edistetään kulttuuritiedon ja kulttuuriympäristötiedon hyödynnettävyyttä ja yhteentoimivuutta rajapintoja kehittämällä.	Museovirasto, Metsähallitus , opetus- ja kulttuuriministeriö, ympäristöministeriö, Suomen ympäristökeskus, kunnat, maakuntien liitot, koulutus- ja tutkimusorganisaatiot
		Parannetaan mahdollisuuksia käyttää kulttuuri- ja matkailualan toimijoiden tietovarantoja matkailupalvelujen kehittämisessä ja markkinoinnissa kehittämällä eri tietovarantojen yhteentoimivuutta.	Opetus- ja kulttuuriministeriö , Business Finland/Visit Finland
		Tarjotaan koulutusta ja valmennusta digitaalisuutta hyödyntävien matkailupalvelujen kehittämiseen, alustatalouden palveluihin, uusien teknologioiden käyttöönottoon, data-analytiikkaan sekä datan eettiseen käyttöön ja hyödyntämiseen.	Business Finland/Visit Finland, koulutusorganisaatiot , matkailun alueelliset toimijat, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
Kulttuurimatkailun digitaaliset palvelut sujuvoituvat		Parannetaan kulttuurimatkailupalveluja koskevan tiedon saatavuutta verkossa, online-löydettävyyttä ja ostettavuutta monikanavaisesti.	Kulttuurimatkailutoimijat , matkailun alueelliset toimijat, Metsähallitus
		Ohjataan kulttuurimatkailutoimijoita monikanavaisuuteen ja sopiville jälleenmyyjille sekä alustoille.	Matkailun alueelliset toimijat , Business Finland/Visit Finland

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
	Kulttuurimatkailun tietopohja vahvistuu ja tiedolla johtaminen kehittyy	Lisätään ymmärrystä kulttuurimatkailun aluetaloudellisista vaikutuksista sekä tulojen käytöstä ja jakautumisesta alueilla hyödyntämällä muun muassa maailmanperintökohteissa kerättyä tietoa.	Koulutus- ja tutkimusorganisaatiot, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot, kunnat, Metsähallitus, maakuntien liitot
		Tilataan ulkopuolinen selvitys kulttuurimatkailun vaikuttavuusseurannan kehittämistä ja käynnistetään selvityksen esittämät kehittämistoimet.	Opetus- ja kulttuuriministeriö
		Tuetaan kulttuurikohteita ja -tapahtumia matkailijoiden käyntimäärien seuraamisessa jakamalla tietoa ja tukemalla seurantaosaamisen kehittämistä.	Kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Vahvistetaan kulttuurimatkailun tiedolla johtamista seuraamalla aktiivisesti tiekartan toteutumista.	Opetus- ja kulttuuriministeriö

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
Kansainvälisestä yhteistyöstä pontta kulttuuri-matkailuun	Euroopan neuvoston kulttuuri-reittitoiminta vahvistuu Suomessa	Vahvistetaan Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnan kansallista koordinointia jakamalla koordinoitivastuu opetus- ja kulttuuriministeriön ja Museoviraston kesken.	Opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto
		Opetus- ja kulttuuriministeriö edustaa Suomea EPA-sopimuksen hallintoneuvostossa ja vastaa EPA-sopimuksen toimeenpanosta Suomessa.	
		Museovirasto toimii EPA-sopimuksen kansallisena yhteyspisteenä, joka tarjoaa asiantuntijatukea Euroopan neuvoston kulttuurireittitoiminnasta kiinnostuneille kohteille ja toimijoille. Viraston koordinoivaan rooliin kuuluu myös kulttuurireittiohjelman seuranta kansainvälisesti, verkostoitumista EPA-jäsenvaltioiden vastuutahojen kanssa, kulttuurireittiohjelmiaan liittyvää viestintää ja muita koordinoitavitehtäviä, joilla tuetaan tiedonkulkua ja yhteistyötä Euroopan neuvoston kulttuurireittitoimijoiden välillä.	
		Kutsutaan koordinoinnin tueksi säännöllisesti koolle kulttuurireittifoorumi, joka kokoaa yhteen Suomessa toimivia Euroopan neuvoston kulttuurireittikohteita, -toimijoita ja -hankkeita ja niiden sidosryhmiä.	Opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto
Lisätään Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelman tunnettuutta sidosryhmien keskuudessa ja lisätään kulttuurireittien näkyvyyttä ja merkitystä vetovoimatekijänä viestinnän keinoin.	Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Business Finland/Visit Finland		
Selvitetään mahdollisuudet tukea kansallisesti toimivien kulttuurireittien yhteistyötä ja hyvien käytäntöjen jakamista verkostoperiaatteella ja toimijavetoisesti.	Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö		

Tiekartan luku	Toimenpidekori	Toimenpide	Toteuttajat
	Kulttuurimatkailu edistää Unescon kulttuuriperintösopimusten toteutumista	Edistetään maailmanperintökohteiden hyvien kestävän matkailun käytäntöjen jakamista muille kulttuuriperintö- ja kulttuurikohteille.	Metsähallitus, Museovirasto , maakuntien liitot, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Vahvistetaan maailmanperintökohteiden ja Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon nimettyjen kohteiden välistä yhteistyötä matkailussa.	Kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Tuetaan vastuullista aineettomaan kulttuuriperintöön perustuvaa kulttuurimatkailua jalkauttamalla Visit Finlandin ja Museoviraston yhdessä tuottamaa Yhteinen polku -opasta.	Museovirasto, Business Finland/Visit Finland
		Lisätään tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön kansalliseen luetteloon nimettyjen kohteiden ja niiden ympärillä toimivien verkostojen potentiaalista matkailun voimavaroina.	Museovirasto
	Kansainvälisten kulttuurialan toimien matkailullinen näkyvyys ja yhteistyö lisääntyy	Nostetaan esille Euroopan kulttuuripääkaupunki -haku- kierroksella käynnistyneet kulttuuripääkaupunkihankkeet ja niiden puitteissa tehtävä yhteistyö ja teemallinen työ mahdollisuutena kehittää kulttuurimatkailua alueilla.	Maakuntien liitot, kunnat , kulttuurin ja matkailun alueelliset toimijat
		Osallistutaan aktiivisesti Euroopan kulttuuriperintötunnuksen kehittämiseen yhteistyössä Euroopan komission kanssa.	Museovirasto , opetus- ja kulttuuriministeriö
		Lisätään Euroopan kulttuuriympäristöpäivien ja Euroopan neuvoston maisemayleissopimukseen liittyvien tapahtumien ja toimien näkyvyyttä eri toimijoiden viestintä- ja markkinointikanavissa.	Ympäristöministeriö, Museovirasto , opetus- ja kulttuuriministeriö, matkailun alueelliset toimijat, maakuntien liitot, kunnat, kulttuurialan valtakunnalliset organisaatiot
		Selvitetään, miten voitaisiin tukea eri eurooppalaisiin ja kansainvälisiin kulttuuri- ja kulttuuriperintöalan sekä matkailualan toimiin kuuluvien kohteiden ja toimijoiden verkostoitumista, hyvien käytäntöjen jakamista ja synergioiden syntymistä eri toimien välille.	Opetus- ja kulttuuriministeriö

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Meritullinkatu 10
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001
okm.fi

ISSN 1799-0351 PDF
ISBN 978-952-263-931-8 PDF